

A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében – kapacitáskihasználtság, likviditás, létszámváltozások, bérváltozások és értékesítési árak

2020/4

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI Institute for Economic and Enterprise Research
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

**A koronavírus-járvány gazdasági hatásai a magyarországi vállalkozások körében –
kapacitáskihasználtság, likviditás, létszámváltozások, bérváltozások és értékesítési árak**

MKIK GVI Kutatási Füzetek 2020/4

Az elemzést írta:

Bacsák Dániel, elemző, MKIK GVI

Horváth Ágoston, elemző, MKIK GVI

Kutatásvezető:

Nábelek Fruzsina

ügyvezető igazgató, MKIK GVI

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Budapest

A kézirat lezárva: 2020. augusztus 25.

Cím: MKIK GVI

1054 Budapest, Szabadság tér 7.

Tel: 235-05-84

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Tartalom

Bevezető.....	6
Összefoglaló	6
Az átlagos kapacitáskihasználtság változása 2020. március 1-je és április között.....	9
A hazai vállalkozások pénzügyi tartalékai.....	16
Pénzügyi kötelezettségek teljesítése	16
Alkalmazotti létszám fenntartása	19
Létszámváltozások.....	22
Létszámváltozások 2020. március 1-je és április között.....	22
A munkaszervezés átalakulása március 1. és április 1. között	26
Létszámvárakozások 2020-ra vonatkozóan.....	31
Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban	34
Belföldi értékesítési árak és exportárak várható alakulása a következő félévben	38

Ábrajegyzék

1. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között, százalék, N=2757	12
2. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között a márciusi kapacitáskihasználtság szerint, százalék, N=2772	13
3. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N _{létszám} =2757 N _{ágazat} =2737	14
4. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, N _{export} =2617, N _{tulajdon} =2618	15
5. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, százalék, N=2541	16
6. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N _{létszám} =2541 N _{ágazat} =2518	17
7. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, N _{export} =2445 N _{tulajdon} =2491	18
8. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, százalék, N=2342	19
9. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N _{létszám} =2342 N _{ágazat} =2322	20
10. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, N _{export} =2266 N _{tulajdon} =2302	21
11. ábra: Elbocsátásban érintett cégek aránya 2020. március 1. és április között, vállalati kategóriák szerint, százalék, N _{legalább 2 főt foglalkoztató vállalkozások} =1913	23
12. ábra: Létszámfelvételben érintett cégek aránya 2020. március 1. és április között, vállalati kategóriák szerint, százalék, N _{legalább 2 főt foglalkoztató vállalkozások} =1799	24
13. ábra: Munkavállalói kategóriánként összesített létszámok változása 2020. március 1. és április között a legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások körében, százalék	25
14. ábra: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, százalék, N _{március} =1706, N _{április} =1559	27
15. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a hazai vállalatok körében, százalék, N=2483	31

16. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a hazai vállalatok körében, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, $N_{létszám}=2483$ $N_{ágazat}=2462$	32
17. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a munkakör jellege és a szükséges iskolai végzettség kategóriái szerint a hazai vállalatok körében, százalék	33
18. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban, százalék, $N_{2019}=2698$, $N_{2020}=2606$	34
19. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban létszámkategóriánként, százalék, $N_{2019}=2698$, $N_{2020}=2606$	35
20. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban ágazatonként, százalék, $N_{2019}=2675$, $N_{2020}=2583$	36
21. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban tulajdonszerkezet szerint, százalék, $N_{2019}=2650$, $N_{2020}=2560$	37
22. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2020. április között, százalék.....	38
23. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2020 áprilisában létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, $N_{létszám}=2457$, $N_{ágazat}=2437$	39
24. ábra: Az exporttevékenységet folytató hazai vállalkozások percepciója a külföldi értékesítési árak (exportárak) következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2020. április között, százalék.....	40
1. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban, százalék.....	9
2. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban létszámkategóriánként, százalék.....	10
3. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban ágazatonként, százalék.....	10
4. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék.....	11
5. táblázat: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, létszámkategóriánként, százalék.....	29
6. táblázat: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, ágazatonként, százalék	30

Bevezető

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) elemzésében a koronavírus-járvány gazdasági hatásait vizsgáljuk a hazai vállalkozások kapacitáskihasználtsága, pénzügyi tartalékai és foglalkoztatotti létszámváltozásai, valamint a bérek és az értékesítési árak változásai szempontjából. Az elemzésünkben szereplő adatok a bel- és külföldi értékesítési árak esetében a GVI előző harmincegy féléves konjunktúrafelvételeiből (2005–2020), az elemzés többi fejezete során pedig a GVI legfrissebb féléves konjunktúrafelvételéből származnak: 2020 áprilisában összesen 2891 hazai vállalkozást kérdeztünk meg a témában. Az adatfelvétel április 1. és 30. között zajlott, a koronavírus-járvány miatt bevezetett kijárási korlátozások időszakában. Eredményeinket tehát nagy mértékben befolyásolták a járványra és az ezzel összefüggő gazdasági leállásra vonatkozó első benyomások, tapasztalatok. A GVI konjunktúravizsgálatának célja a vállalatvezetők aktuális, rövid távú üzleti várakozásainak feltérképezése, amely a vállalkozók számára az adatfelvétel idején rendelkezésre álló információkra, szubjektív helyzetértékelésükre támaszkodik.

Az elemzésben a kapacitáskihasználtság, a pénzügyi kötelezettségek teljesítését biztosító tartalékok (likviditás), a bérek, illetve az árak alakulásának vizsgálata során oly módon súlyoztunk, hogy a válaszoló vállalatok mintája a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás szempontjából tekinthető reprezentatívnak, a régiók és a foglalkoztatottak száma szerint. A foglalkoztatotti létszám megtartását biztosító pénzügyi tartalékok, valamint a létszámváltozások és -várakozások vizsgálata során alkalmazott súlyozás alapján pedig az alkalmazásban állók számának létszámkategóriák és ágazatok szerinti megoszlása szempontjából tekinthető reprezentatívnak a minta. Az elemzésben a súlyozatlan elemszámokat tüntetjük fel.

Összefoglaló

Március 1-jén a hazai vállalkozások átlagos **kapacitáskihasználtsága** 78 százalék volt, mely az adatfelvétel időszakára, áprilisra 23 százalékponttal **55 százalékra esett vissza**, és míg márciusban a vállalkozások 4 százaléka, addig **áprilisban már 12 százalékuk számolt be 0 százalékos kapacitáskihasználtságról (azaz a működés felfüggesztéséről)**. A vállalatok foglalkoztatotti létszámának csökkenésével párhuzamosan a kapacitáskihasználtság visszaesése erősödik, a gazdasági ágazatok közül pedig az egyéb szolgáltatások területén tapasztalható a legjelentősebb átlagos kapacitáskihasználtság-csökkenés. A vállalkozások csaknem negyede számolt be 50 százalékos vagy annál is nagyobb mértékű (azaz jelentős mértékű) kapacitáskihasználtság-visszaesésről, további több mint egyharmaduk pedig 50 százalékosnál kisebb mértékű csökkenésről.

A vállalati likviditás vizsgálata alapján a hazai vállalkozások közel fele legfeljebb 2 hónapra, közel **kétharmada pedig legfeljebb 3 hónapra elegendő saját tőkével rendelkezett** az áprilisi járványügyi korlátozások időszakában a velük szemben fennálló pénzügyi követelések

teljesítéséhez a kapacitáskihasználtság áprilisban tapasztalható szintje mellett. Hasonló helyzetet tapasztaltunk a vállalati létszám megtartásához szükséges pénzügyi tartalékok vonatkozásában: a vállalkozások közel fele legfeljebb 2 hónapra, kétharmada pedig legfeljebb 3 hónapra elegendő saját tőkével rendelkezett az áprilisi járványügyi korlátozások időszakában összes munkatársa megtartásához.

Összességében a legalább két főt foglalkoztató vállalkozások körében a cégek 36 százaléka bocsátotta el legalább egy munkatársát 2020. március 1. és áprilisi adatfelvételi időpont között, ugyanakkor a legalább két főt foglalkoztató vállalkozások 24 százaléka jelezte, hogy legalább egy munkatársat felvett ebben az időszakban. A vizsgált időszakban legmagasabb arányban a 250 fő feletti nagyvállalatok körében (47 százalék), a szolgáltató cégek körében (42 százalék), illetve a külföldi (rész)tulajdonban lévő vállalatok körében (40 százalék) fordult elő elbocsátás. A létszámfelvétel szempontjából leginkább érintett cégek szintén a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek (35 százalék), a 250 fő feletti nagyvállalatok (32 százalék), a döntően exportáló cégek (31 százalék), illetve az építőipari (30 százalék) és az ipari (29 százalék) vállalkozások.

A **foglalkoztatott összlétszám** egyetlen kategória kivételével (diplomás szellemi munkakörök, ahol 1 százalékos létszámbővülés történt) **rendre alacsonyabb volt összességében 2020. áprilisában március 1-jéhez viszonyítva** a vizsgált vállalatok esetén. Legnagyobb mértékben a gyakornoki létszám esett vissza az áttekintett időszak folyamán (6 százalékkal), a szakképzetlen fizikai munkakörökben foglalkoztatottak létszáma 3 százalékkal csökkent, a szakképzett fizikai munkakörökben foglalkoztatottak, a részmunkaidős munkavállalók, valamint a tapasztalt (senior) munkavállalók összesített létszáma egyaránt 2 százalékkal csökkent a koronavírus-járvány vizsgált időszaka folyamán.

Március 1-jén a hazai vállalkozásoknál foglalkoztatott munkavállalók döntő többsége (92 százalék) teljes munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén, a cég telephelyén látta el feladatait. A koronavírus-járvány következtében bevezetett kijárási korlátozásokkal összefüggésben ez az arány április 1-jére 67 százalékra csökkent. A két időpont között számottevően, 10 százalékponttal növekedett azon munkavállalók aránya, akik teljes munkaidőben kizárólag otthonról dolgoztak (április 1-jén 11 százalékos arány), illetve akik fizetett szabadságon voltak (április 1-ján szintén 11 százalékos arány).

A megkérdezett vállalkozások **35 százaléka úgy ítélte meg, az év folyamán 2019 azonos időszakához viszonyítva csökkenni fog munkatársai létszáma**, 56 százalék az adatfelvétel idején nem számított létszámváltozásra a következő fél év során, míg 9 százalék úgy gondolta, a cég létszáma növekedni fog.

Az idei évben a vállalkozások **jelentősen kisebb arányban tervezik emelni a bruttó béreket** (51 százalék), mint ahogy 2019-ben tették (85 százalék), ráadásul **a béremelés várható mértéke is csökkent**: csak az infláció mértékével közel azonos, 1–5 százalékos béremelkedés ért el a tavalyihoz hasonló arányt a vizsgált cégek körében (18, illetve 20 százalék). 2019-ben a

vállalkozások mindössze 2 százalékánál csökkentek a bérek, ez az arány 2020-ban már várhatóan 11 százalék lesz az áprilisi adatok alapján, és míg tavaly a cégeknek a legnagyobb részét (47 százalék) azok tették ki, akik 6–10 százalékkal növelték a béreket, addig idén már a bérek befagyasztása a leggyakoribb stratégia (39 százalék).

2020 áprilisában **a válaszadók több mint tizede vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a belföldi értékesítési árak a következő félévben** – arányuk legutóbb 2009 áprilisában, a gazdasági világválság kitörését követően volt ilyen magas. Emellett a válaszadók alig fele gondolta úgy, hogy nőni fognak az árak, legutóbb 2016 októberében volt alacsonyabb az áremelkedést várók aránya.

Az átlagos kapacitáskihasználtság változása 2020. március 1-je és április között

A GVI féléves konjunktúrafelmérésének állandó eleme a kapacitáskihasználtság aktuális (most áprilisi) szintjének vizsgálata, ezúttal azonban megkértük a válaszadókat, hogy a március 1-jei arányt is becsülik meg, feltételezve, hogy a koronavírus-járvány jelentős változást eredményezett a mutató szempontjából is.

Március 1-jén az átlagos kapacitáskihasználtság 78 százalék volt, mely az adatfelvétel időszakára, áprilisra 23 százalékponttal 55 százalékra esett vissza. A mutató szórása ugyanekkor 8 százalékponttal nőtt, azaz a vállalkozások kapacitáskihasználtsága heterogénebb lett. Ez is alátámasztja, hogy a járvány gazdasági hatásai nem ugyanolyan mértékben érintették a gazdaság különböző szereplőit.

Emellett míg márciusban a vállalkozások 4 százaléka, addig áprilisban már 12 százalékuk számolt be 0 százalékos kapacitáskihasználtságról, ami lényegében a cég tevékenységének aktuális felfüggesztését jelenti. Április folyamán különösen az 1–9 fős kisvállalkozások (30 százalék) és az egyéb szolgáltatás területén működő cégek (20 százalék) körében volt kiemelkedően magas a 0 százalékos kapacitáskihasználtságot megjelölők aránya.¹

1. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban, százalék

	március 1.		április
N	2772		2786
Átlag	78	-23	55
Medián	85		60
Szórás	26		34
0%	4		12

Forrás: GVI 2020

A vállalatok foglalkoztatotti létszámát vizsgálva látható, hogy annak emelkedésével párhuzamosan a kapacitáskihasználtság visszaesése mérséklődik. Az 1–9 fős kisvállalkozások esetében az alacsony márciusi bázis (65 százalék) ellenére is további 32 százalékpontos csökkenés figyelhető meg, míg a 10–49 fős cégeknél 26 százalékpontos, az 50–49 fős vállalkozásoknál 21 százalékpontos, a 250 fő feletti nagyvállalatoknál pedig 18 százalékpontos csökkenés ment végbe 81, illetve 82 százalékos bázisról. Az 1–9 fős kisvállalkozások heterogenitását mutatja, hogy mindkét időpontban magas, 33, illetve 35 százalékpontos volt a kapacitáskihasználtság szórása.

¹ A március 1-jén és áprilisban 0 százalékos kapacitáskihasználtsággal működő cégek arányát a későbbiekben minden táblázatban feltüntetjük a „0%” elnevezésű sorban/oszlopban.

2. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban létszámkategóriánként, százalék

		N	átlag	medián	szórás	0%
250 fő felett	március 1.	157	82	90	22	4
	április	158	64	70	30	6
50–249 fő között	március 1.	327	81	90	22	3
	április	333	60	70	32	8
10–49 fő között	március 1.	575	81	90	22	1
	április	578	55	60	32	8
1–9 fő között	március 1.	1713	65	75	33	9
	április	1717	33	20	35	30

Forrás: GVI 2020

A gazdasági ágazatok közül az egyéb szolgáltatások területén tapasztalható a legjelentősebb átlagos kapacitáskihasználtság-csökkenés, 31 százalékpontos, ezt követi sorrendben a kereskedelem (21 százalékpont), az ipar (18 százalékpont) és az építőipar (12 százalékpont), ami alátámasztja azt, hogy a koronavírus-járvány elleni védekezés jegyében hozott korlátozó intézkedések (például a kötelező zárva tartás, vagy a rövidített munkaidő) a szolgáltatói szektort érintette a legérzékenyebben.

3. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban ágazatonként, százalék

		N	átlag	medián	szórás	0%
ipar	március 1.	505	80	85	20	3
	április	510	62	70	30	6
építőipar	március 1.	380	79	90	28	5
	április	381	67	75	31	6
kereskedelem	március 1.	474	78	90	26	4
	április	472	57	60	34	9
egyéb szolgáltatás	március 1.	1393	75	90	29	6
	április	1403	44	50	36	20

Forrás: GVI 2020

Eredményeink alapján a vizsgált időszakban az exportáló vállalatok kevésbé voltak kitéve a járvány gazdasági hatásainak, hiszen míg az egyáltalán nem exportáló vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtsága 26 százalékpontot esett március 1. és április között, addig a részben exportáló cégeknél a csökkenés 22 százalékpontos, a döntően exportáló vállalatoknál pedig 18 százalékpontos volt.

A tulajdonszerkezet kisebb mértékben, de hasonló módon befolyásolta a kapacitáskihasználtságot: a tisztán hazai tulajdonban lévő vállalkozásoknál 24 százalékpontos, a külföldi (rész)tulajdonban álló cégeknél pedig 20 százalékpontos visszaesést lehetett regisztrálni.

Az exporttevékenység és a tulajdonszerkezet hatása azonban összefüggésbe hozható vállalati demográfiai jellemzőkkel is, mivel a kizárólag belpiacra termelő, illetve a tisztán hazai tulajdonban lévő vállalkozások között a kisebb méretű cégek felülreprezentáltak.

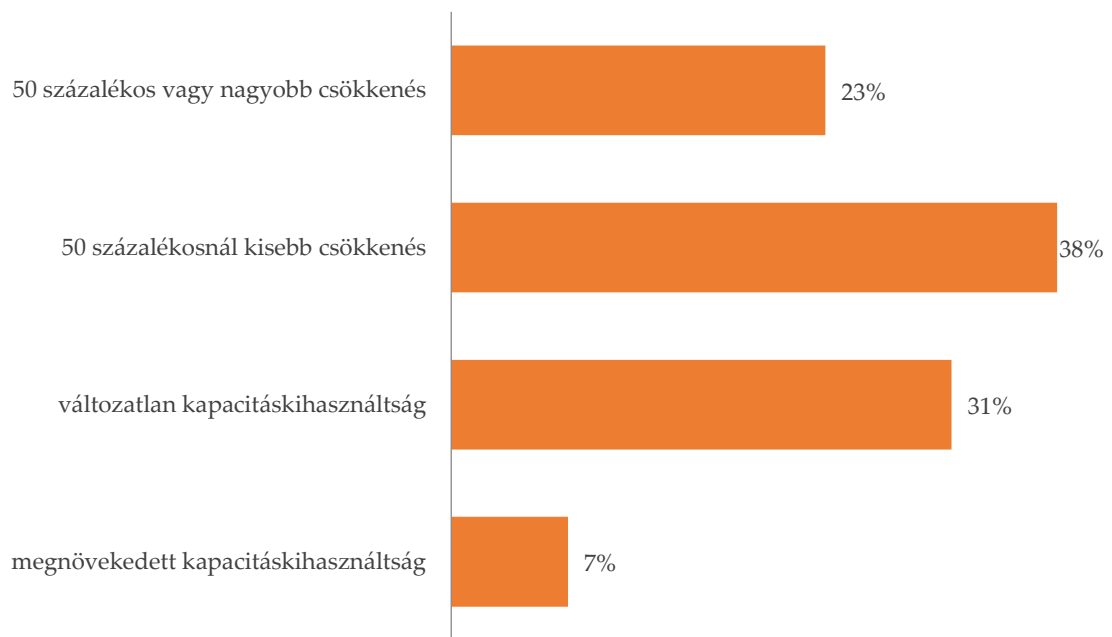
4. táblázat: Kapacitáskihasználtság mértéke 2020. március 1-jén és áprilisban exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék

		N	átlag	medián	szórás	0%	
nem exportál	március 1.	2048	74	-26	85	30	6
	április	2055	48		50	36	17
részben exportál	március 1.	319	82	-22	90	20	1
	április	322	60		70	32	7
döntően exportál	március 1.	319	82	-18	85	19	3
	április	323	64		70	29	5
tisztán hazai tulajdon	március 1.	2487	76	-24	85	27	4
	április	2497	52		60	34	13
külföldi (rész)tulajdon	március 1.	233	81	-20	90	23	5
	április	233	61		70	33	11

Forrás: GVI 2020

A kapacitáskihasználtság csökkenésének mértéke alapján kategorizálva a cégeket látható, hogy a válaszadó vállalkozások csaknem negyede (23 százalék) számolt be 50 százalékos vagy annál is nagyobb mértékű (azaz jelentős mértékű) kapacitáskihasználtság-visszaesésről, további több mint harmaduk (38 százalék) pedig 50 százalékosnál kisebb mértékű csökkenésről. A cégek 31 százaléka esetében nem következett be változás, és mindösszesen 7 százalékuk tapasztalt növekedést.

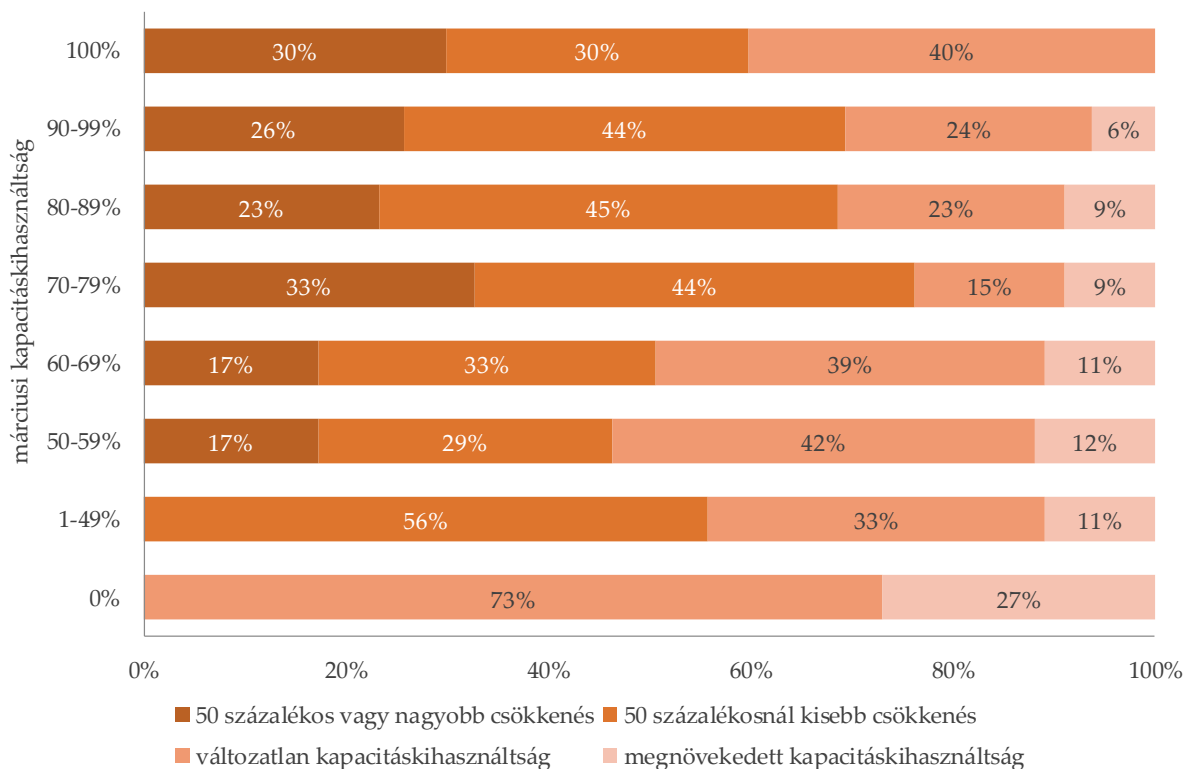
1. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között, százalék, N=2757

Forrás: GVI 2020

A kapacitáskihasználtság-csökkenés mértéke nem csupán a márciusi kapacitáskihasználtságtól (azaz a bázisértéktől) függ, hiszen jelentős mértékű (50 százalékpontot meghaladó mértékű) visszaesést legmagasabb arányban a márciusban 70–79 százalékos kapacitással működő cégek esetében lehetett mérni (33 százalék), míg ugyanez az arány a március elején még maximális kapacitáson működő vállalkozások esetében 30 százalék, a 90–99 százalékos kapacitáskihasználtságot elérő cégeknél 26 százalék, a 80–89 százalékos kapacitáskihasználtsággal működő vállalatoknál pedig 23 százalék.

2. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között a márciusi kapacitáskihasználtság szerint, százalék, N=2772

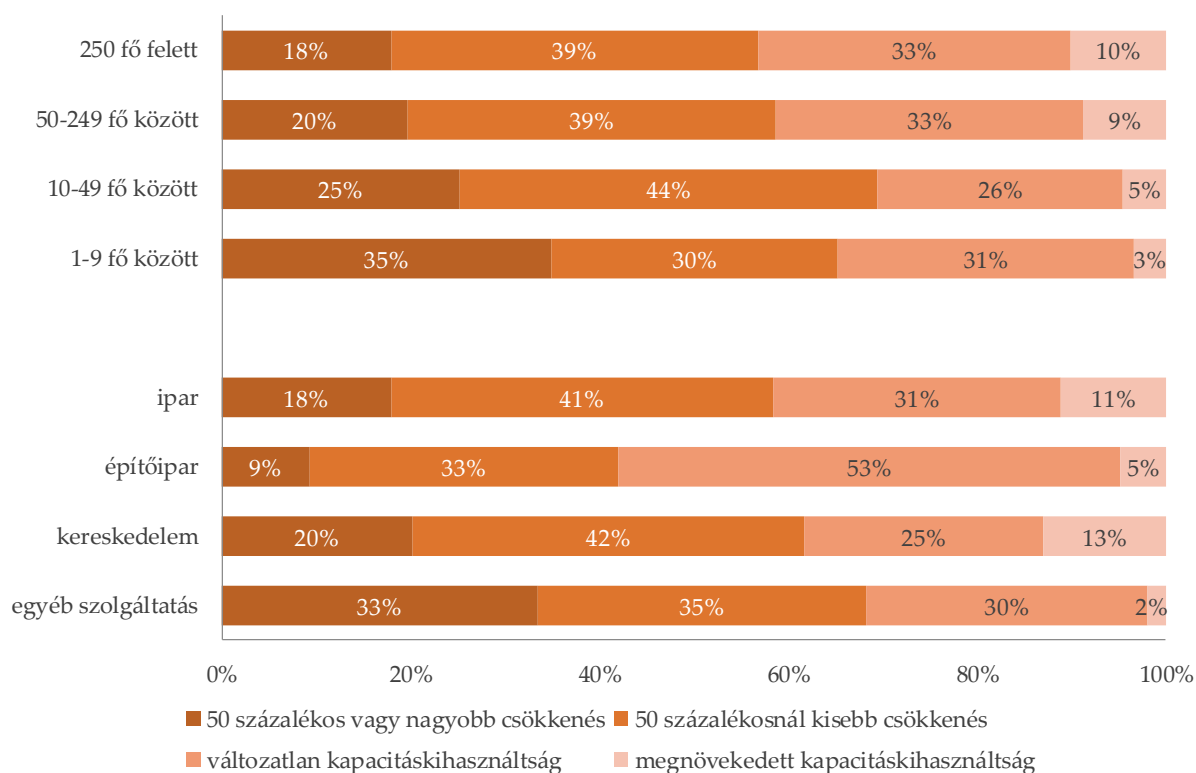

Forrás: GVI 2020

A létszámkategóriákat vizsgálva jól látható, hogy a vállalkozások méretének csökkenésével párhuzamosan egyrészt nőtt azon vállalkozások aránya (18 százalékról 35 százalékra), amelyeknek 50 százalékos vagy nagyobb kapacitáskihasználtság-csökkenést kellett elkönyvelniük, másrészt csökkent azoknak a cégeknek az aránya, amelyek viszont megnövekedett kapacitáskihasználtságról számoltak be (10 százalékról 3 százalékra).

A gazdasági ágazatokat tekintve újfent az építőipari cégek kisebb mértékű érintettségét mutatja, hogy körükben mindösszesen 9 százalék volt azoknak az aránya, akik 50 százalékos vagy nagyobb kapacitáskihasználtság-csökkenésen mentek keresztül, és egyedül ebben az ágazatban ért el 50 százalék feletti arányt azoknak a vállalatoknak a köre, amelyek nem tapasztaltak változást március és április között (53 százalék). Az egyéb szolgáltatás területén működő cégeknek az egyharmada (33 százalék) jelzett jelentős mértékű csökkenést, összességében pedig több mint a kétharmada kapacitáskihasználtság-csökkenést (68 százalék), míg a kereskedelmi vállalkozásoknak a 62 százaléka, az ipari vállalatoknak pedig az 59 százaléka számolt be ugyanerről.

3. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N_{létszám}=2757 N_{ágazat}=2737

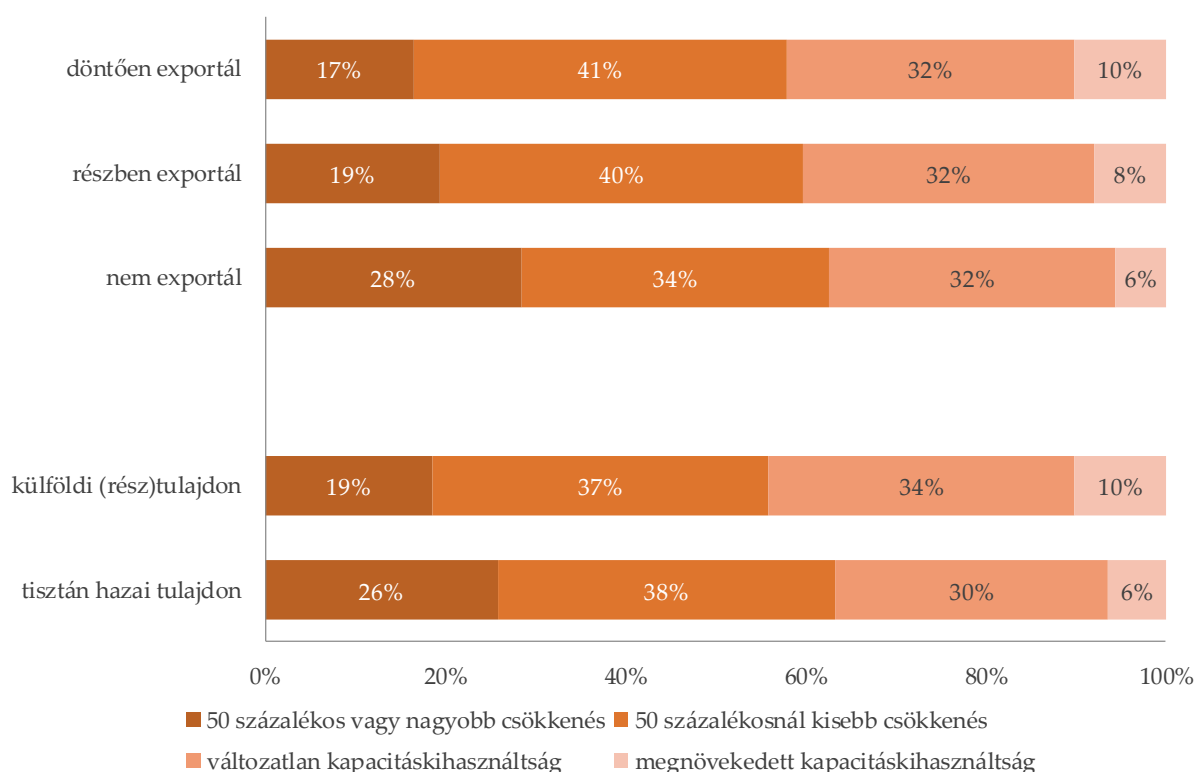
Forrás: GVI 2020

Az exporttevékenységet egyáltalán nem végző cégek 28 százaléka tapasztalt 50 százalékos vagy nagyobb kapacitáskihasználtság-visszaesést, 34 százalékuk 50 százalékosnál kisebb csökkenést észlelt, míg ugyanezek az arányok a részben exportáló vállalkozásoknál 19 százalék és 40 százalék, a döntően exportáló cégeknél pedig 17 százalék és 41 százalék, az exporttevékenység tehát valamelyest mérsékelni tudta a kapacitáskihasználtság csökkenésének mértékét.

Azok a vállalatok, melyek külföldi (rész)tulajdonban állnak, kisebb arányban szenvedtek el jelentős mértékű kapacitáskihasználtság-csökkenést (19 százalék), mint a tisztán hazai tulajdonban lévő cégek (26 százalék).

Ezek a hatások, mint már korábban is említettük, összefüggésben állnak szerkezeti sajátosságokkal is, mivel a kizárólag belpiacra termelő, illetve a tisztán hazai tulajdonban lévő vállalkozások között a kisebb méretű cégek felülreprezentáltak.

4. ábra: A hazai vállalkozások átlagos kapacitáskihasználtságának változása 2020. március 1-je és április között exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, $N_{\text{export}}=2617$, $N_{\text{tulajdon}}=2618$

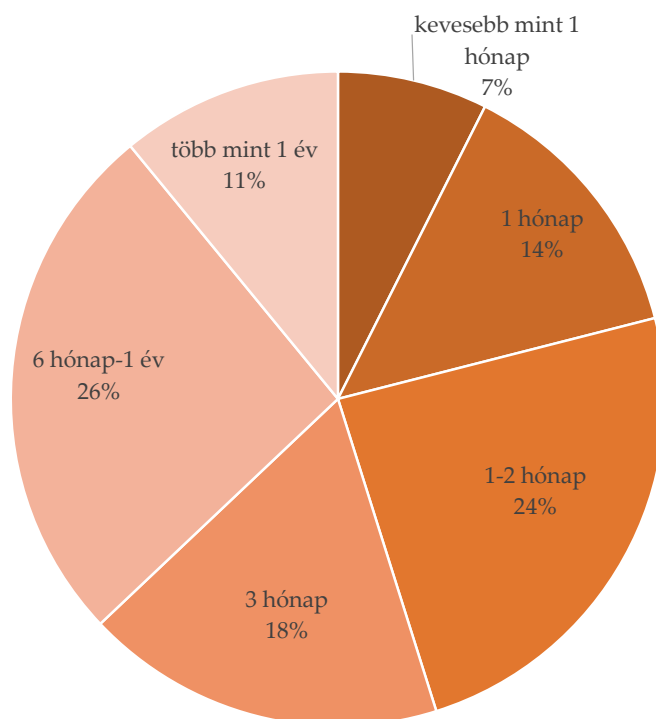
Forrás: GVI 2020

A hazai vállalkozások pénzügyi tartalékai

Pénzügyi kötelezettségek teljesítése

A kapacitáskihasználtság alakulása mellett arról is megkérdeztük a vállalkozásokat, hogy pénzügyi tartalékaik – pótlólagos külső források bevonása nélkül – mennyi ideig teszik lehetővé pénzügyi kötelezettségeik teljesítését. A kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintjét figyelembe véve a vállalkozások 7 százaléka arra számított, pénzügyi tartalékai 1 hónapig sem teszik lehetővé a kötelezettségek teljesítését. 14 százalék számára a tartalékok 1 hónapig, 24 százalék számára 1–2 hónapig, 18 százalék számára 3 hónapig, 26 százalék számára 6–12 hónapig, 11 százalék számára pedig 1 éven túl is lehetséges lett volna a pénzügyi kötelezettségek teljesítése a kapacitáskihasználtság áprilisi szintje mellett. A hazai vállalkozások közel fele tehát legfeljebb 2 hónapra, közel kétharmada pedig legfeljebb 3 hónapra elegendő saját tőkével rendelkezett az áprilisi járványügyi korlátozások időszakában a velük szemben fennálló pénzügyi követelések teljesítéséhez.

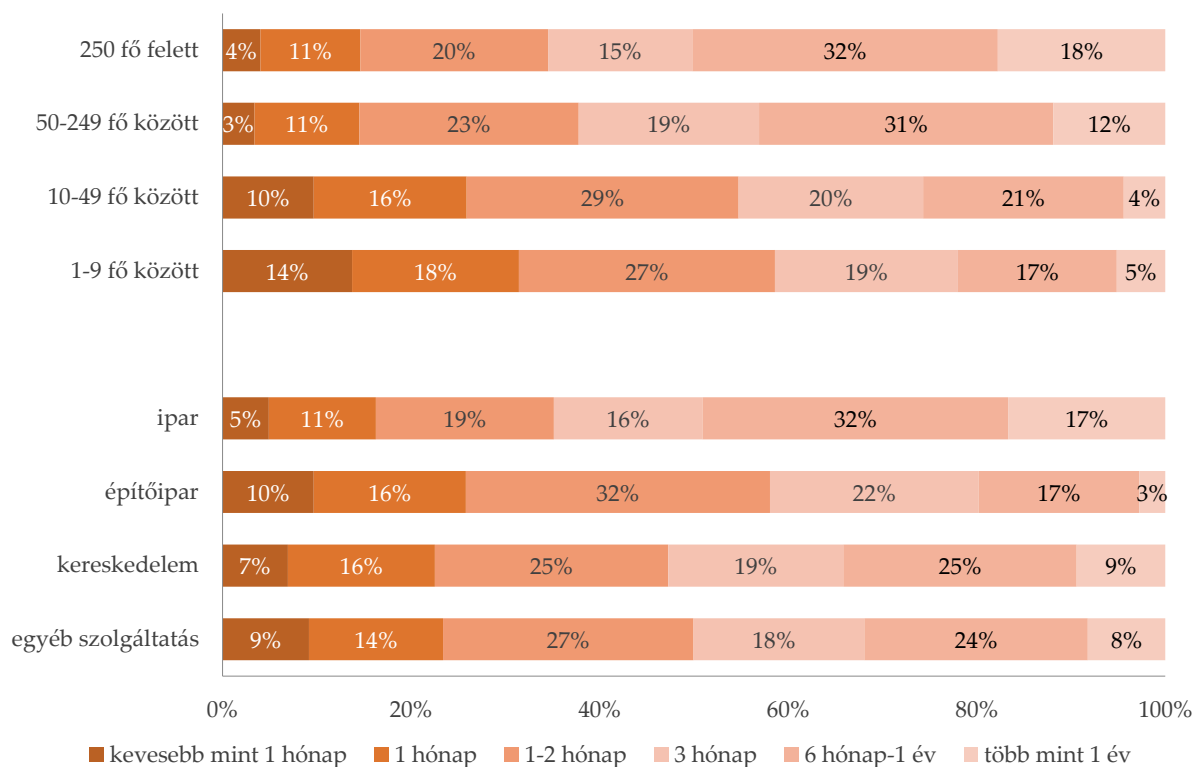
5. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, százalék, N=2541

Forrás: GVI 2020

A likviditást létszámkategória szerint vizsgálva az a tendencia rajzolódik ki, hogy a vállalatméret növekedésével párhuzamosan a cégek egyre magasabb arányban rendelkeznek nagyobb tartalékokkal, amelyek hosszabb távon (legalább fél éven át) lehetővé teszik a pénzügyi kötelezettségek teljesítését a járvány hatására visszaeső kapacitáskihasználtsági szint mellett is. Ez egyrészt összefüggésben áll az első fejezetben bemutatott, kisebb létszámkategóriákra nagyobb mértékben jellemző kapacitáskihasználtság-visszaeséssel, másrészt a nagyobb vállalatok nagyobb tőkeerejével is. Ágazatok szerint is leginkább a kapacitáskihasználtság csökkenése által kevésbé sújtott ipari cégek számoltak a legnagyobb arányban a fizetőképesség hosszabb távú fenntarthatóságával. Sajátos ugyanakkor az építőipari cégek helyzete, amelyek a legtöbb bemutatott szempont alapján a legkevésbé voltak érintettek a járványügyi korlátozások által okozott gazdasági hatások terén, 58 százalékuk viszont arról számolt be, hogy az áprilisban jellemző kapacitáskihasználtság mellett mindössze 2 hónapig tudnák teljesíteni pénzügyi kötelezettségeiket.

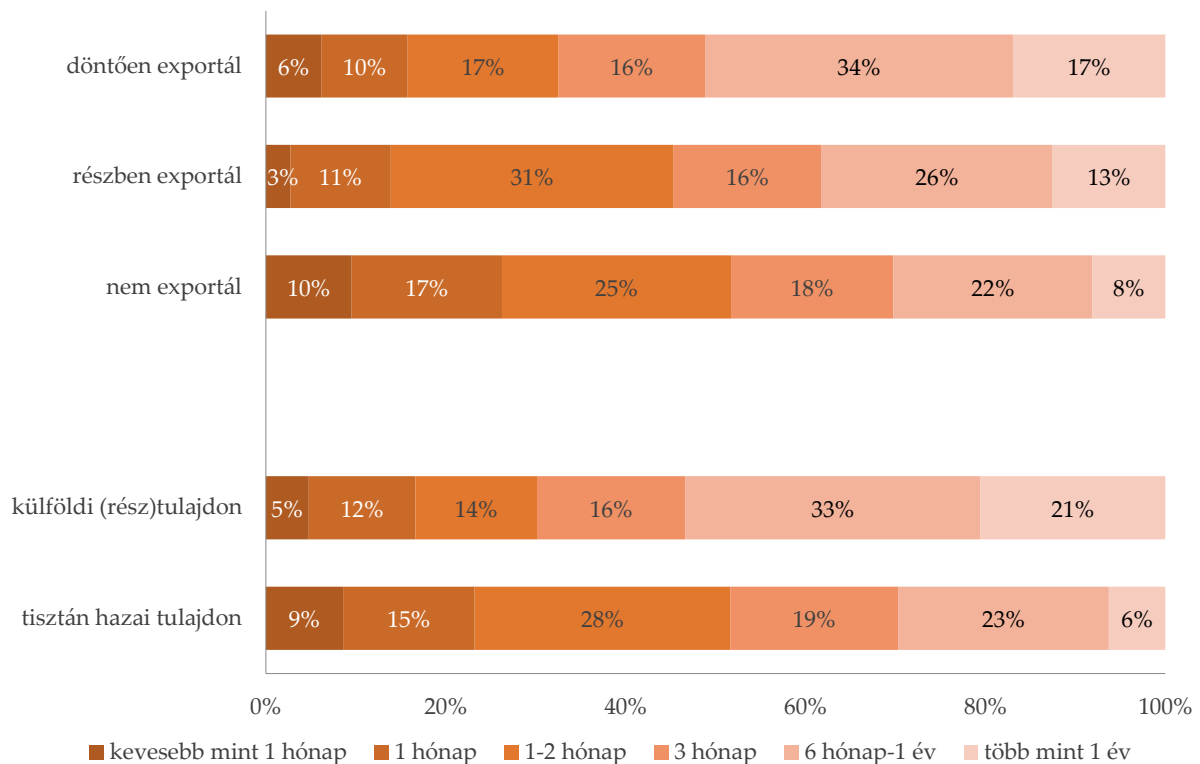
6. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N_{létszám}=2541 N_{ágazat}=2518

Forrás: GVI 2020

A döntően exportáló (legalább fél évig fizetőképes cégek aránya: 51 százalék), illetve a részben exportáló (legalább fél évig fizetőképes cégek aránya: 39 százalék) cégek átlagosan hosszabb időre elegendő pénzügyi tartalékokkal rendelkeznek a kizárólag belpiacra termelő vállalkozásokhoz viszonyítva (legalább fél évig fizetőképes cégek aránya: 30 százalék). Hasonló tendencia tapasztalható a tulajdonszerkezet szempontjából: a tisztán hazai tulajdonban álló cégek 29 százaléka tudott volna fizetőképes maradni az áprilisi kapacitáskihasználtsági szint mellett, míg ez az arány a külföldi (rész)tulajdonban álló cégek esetén 54 százalék. Ezek az összefüggések azonban szerkezeti okokra is visszavezethetők, mivel az exporttevékenységet folytató, illetve a külföldi (rész)tulajdonban lévő vállalatok körében felülreprezentáltak a nagyobb vállalatok.

7. ábra: Pénzügyi kötelezettségek teljesíthetősége pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, N_{export}=2445 N_{tulajdon}=2491

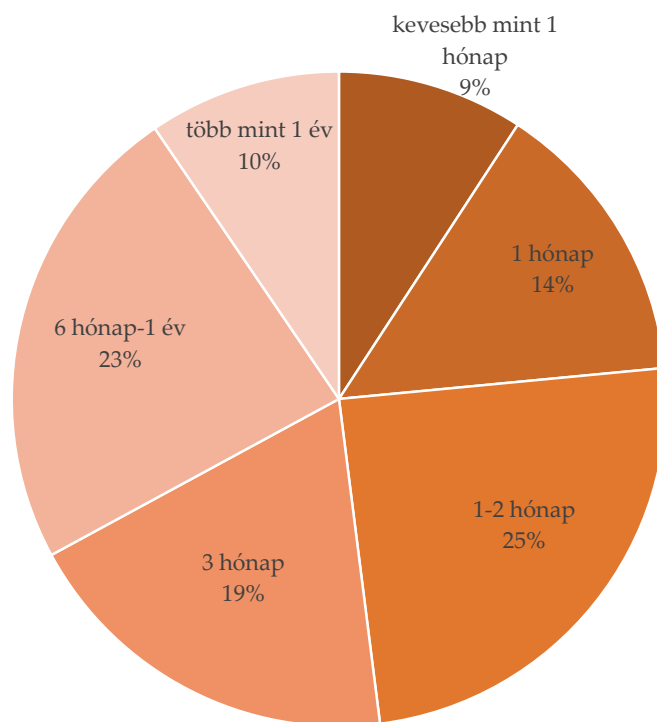

Forrás: GVI 2020

Alkalmazotti létszám fenntartása

A pénzügyi likviditás mellett a kapacitáskihasználtság csökkenésével párhuzamosan arról is megkérdeztük a vállalkozásokat, hogy pénzügyi tartalékaik – pótlólagos külső források bevonása nélkül – mennyi ideig teszik lehetővé alkalmazotti létszámuk fenntartását. A kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintjét figyelembe véve a vállalkozások 9 százaléka arra számított, pénzügyi tartalékai 1 hónapig sem teszik lehetővé összes munkatársuk megtartását. 14 százalék számára a tartalékok 1 hónapig, 25 százalék számára 1–2 hónapig, 19 százalék számára 3 hónapig, 23 százalék számára 6–12 hónapig, 10 százalék számára pedig 1 éven túl is lehetséges lett volna az alkalmazotti létszám fenntartása a kapacitáskihasználtság áprilisi szintje mellett. A hazai vállalkozások közel fele tehát legfeljebb 2 hónapra, kétharmada pedig legfeljebb 3 hónapra elegendő saját tőkével rendelkezett az áprilisi járványügyi korlátozások időszakában összes munkatársuk megtartásához.

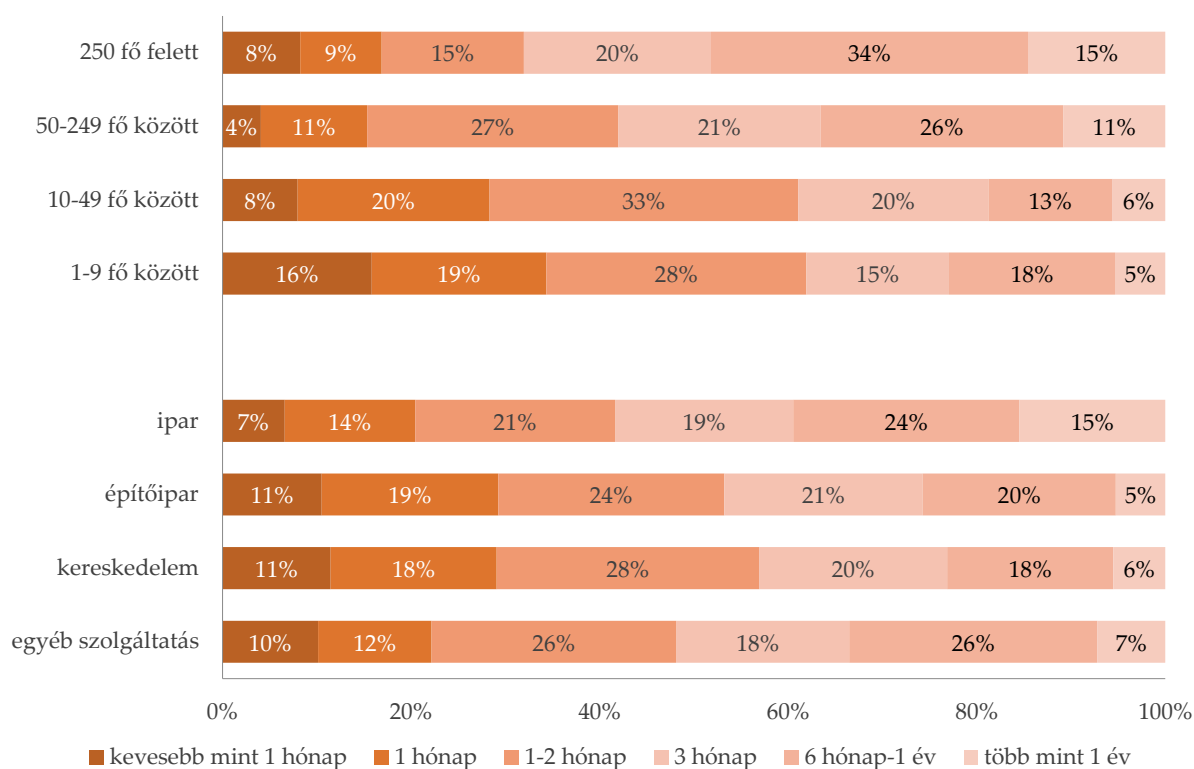
8. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, százalék, N=2342

Forrás: GVI 2020

Az alkalmazotti létszám fenntarthatóságát létszámkategória szerint vizsgálva az a tendencia rajzolódik ki, hogy a vállalatméret növekedésével párhuzamosan a cégek jellemzően magasabb arányban rendelkeznek nagyobb tartalékokkal, amelyek hosszabb távon (legalább fél éven át) lehetővé teszik munkatársaik megtartását a járvány hatására visszaeső kapacitáskihasználtsági szint mellett is. Ez szintén összefüggésben áll az első fejezetben bemutatott, kisebb létszámkategóriákra nagyobb mértékben jellemző kapacitáskihasználtság-visszaeséssel, másrészt a nagyobb vállalatok nagyobb tőkeerejével is. Ágazatok szerint is leginkább a kapacitáskihasználtság csökkenése által kevésbé sújtott ipari cégek számoltak a legnagyobb arányban az alkalmazotti létszám hosszabb távú fenntarthatóságáról. Kiemelendő még az egyéb szolgáltatások területén működő cégek helyzete, amelyek a legtöbb bemutatott szempont alapján kiemelten érintettek voltak a járványügyi korlátozások által okozott gazdasági hatások terén, 33 százalékuk viszont arról számolt be, hogy az áprilisban jellemző kapacitáskihasználtság mellett is legalább 6 hónapig meg tudnák tartani alkalmazottaikat változatlan számban.

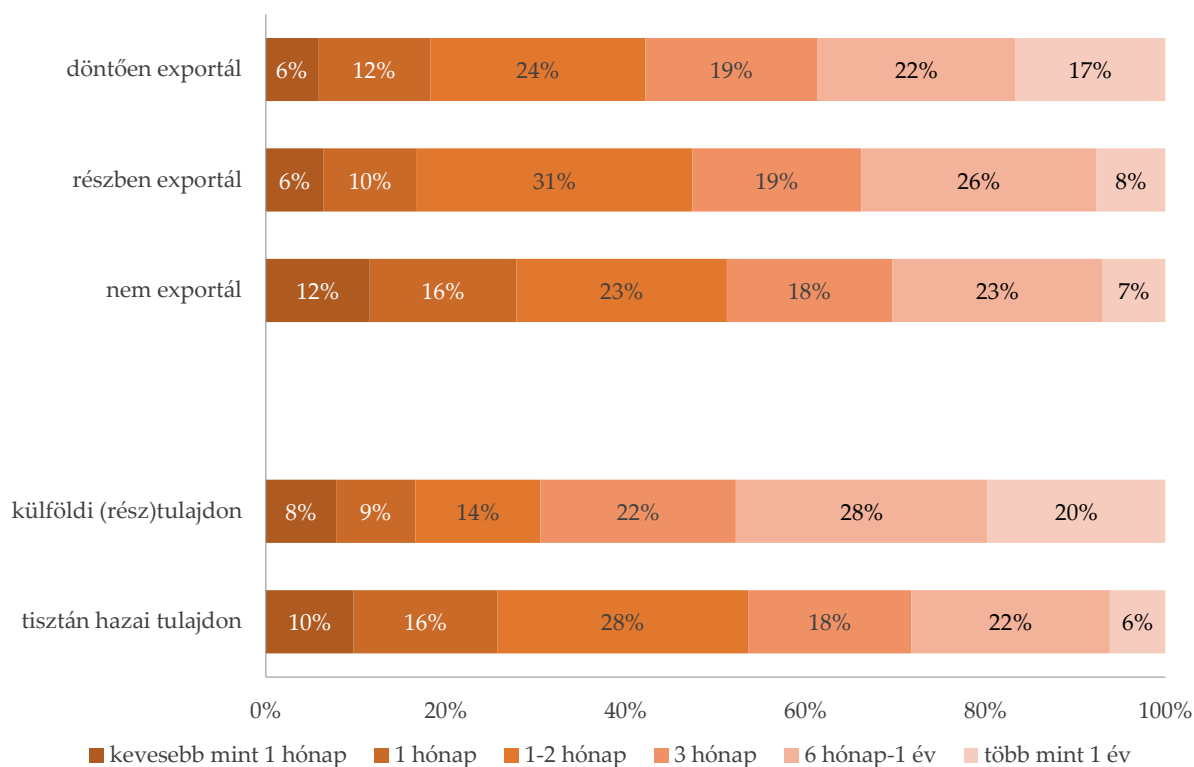
9. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N_{létszám}=2342 N_{ágazat}=2322

Forrás: GVI 2020

A döntően exportáló (legalább fél évig létszámukat fenntartani képes cégek aránya: 39 százalék), illetve a részben exportáló (legalább fél évig létszámukat fenntartani képes cégek aránya: 34 százalék) cégek átlagosan hosszabb időre elegendő pénzügyi tartalékokkal rendelkeznek a kizárólag belpiacra termelő vállalkozásokhoz viszonyítva (legalább fél évig létszámukat fenntartani képes cégek aránya: 30 százalék). Hasonló tendencia tapasztalható a tulajdonszerkezet szempontjából: a tisztán hazai tulajdonban álló cégek 28 százaléka tudta volna fenntartani munkatársai létszámát az áprilisi kapacitáskihasználtsági szint mellett, míg ez az arány a külföldi (rész)tulajdonban álló cégek esetén 48 százalék. Ezek az összefüggések azonban korábban már említett szerkezeti okokra is visszavezethetők, mivel az exporttevékenységet folytató, illetve a külföldi (rész)tulajdonban lévő vállalatok körében felülreprezentáltak a nagyobb vállalatok.

10. ábra: Alkalmazotti létszám fenntarthatósága pótlólagos külső források nélkül, a kapacitáskihasználtság 2020. áprilisi szintje mellett, exporttevékenység és tulajdonszerkezet szerint, százalék, $N_{\text{export}}=2266$ $N_{\text{tulajdon}}=2302$

Forrás: GVI 2020

Létszámváltozások

Létszámváltozások 2020. március 1-je és április között

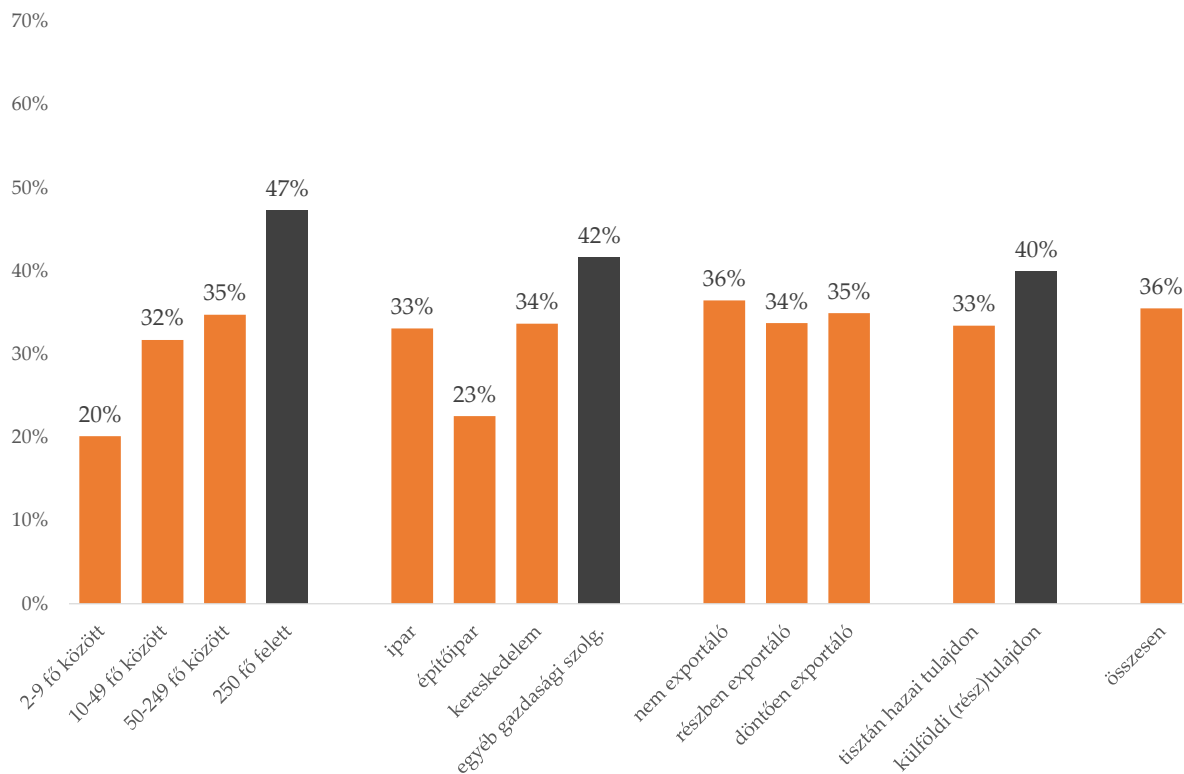
A felmérés keretében megkérdeztük a vállalkozásoktól azt is, hogy az adatfelvétel idején hány munkatársuk tartozik különböző foglalkoztatotti kategóriákba. A kategóriák a munkavállalók tapasztalatára, a rész-, illetve teljes munkaidős foglalkoztatási formára, valamint az iskolai végzettségre és a végzett munka jellegére vonatkoztak. Az egyes kategóriákra vonatkozóan érdeklődtünk arról is, hogy március 1-je óta történt-e elbocsátás, illetve létszámbővítés a cégnél, amennyiben pedig igen, akkor hány főt érintettek ezek a változások. Az adatok elemzéséhez a legalább két főt foglalkoztató vállalkozások körére szűkítettük az adatbázist, a fejezetben erre a vállalati csoportra vonatkozóan mutatjuk be eredményeinket.

A különböző kategóriákat érintő elbocsátásokra, illetve létszámbővítésre vonatkozó információk alapján indikátor-mutatókat hoztunk létre, amelyek alapján látható, hogy március 1. és az áprilisi adatfelvételi időpont között a cégek mekkora részénél fordult elő munkaerő fluktuáció.

Össességében a legalább két főt foglalkoztató vállalkozások körében a cégek 36 százaléka bocsátotta el legalább egy munkatársát 2020. március 1. és áprilisi adatfelvételi időpont között, ugyanakkor a legalább két főt foglalkoztató vállalkozások 24 százaléka jelezte, hogy legalább egy munkatársat felvett ebben az időszakban.

A vizsgált időszakban legmagasabb arányban a 250 fő feletti nagyvállalatok körében (47 százalék), a szolgáltató cégek körében (42 százalék), illetve a külföldi (rész)tulajdonban lévő vállalatok körében (40 százalék) fordult elő elbocsátás. Legkevésbé a 2–9 fős vállalkozások (20 százalék), illetve az építőipari cégek (23 százalék) voltak érintettek elbocsátásokban. Exporttevékenység szerint nem mutatkozott számottevő különbség az egyes vállalati kategóriák között az elbocsátásokban való érintettség szempontjából. Az eredmények értelmezése során fontos figyelembe venni, hogy a nagyvállalatok méretükből adódóan erősebben kitettek a fluktuációnak kisebb versenytársaikhoz viszonyítva, ugyanakkor a mutató a létszámváltozásban érintettek számát nem veszi figyelembe, hanem csak annak előfordulását.

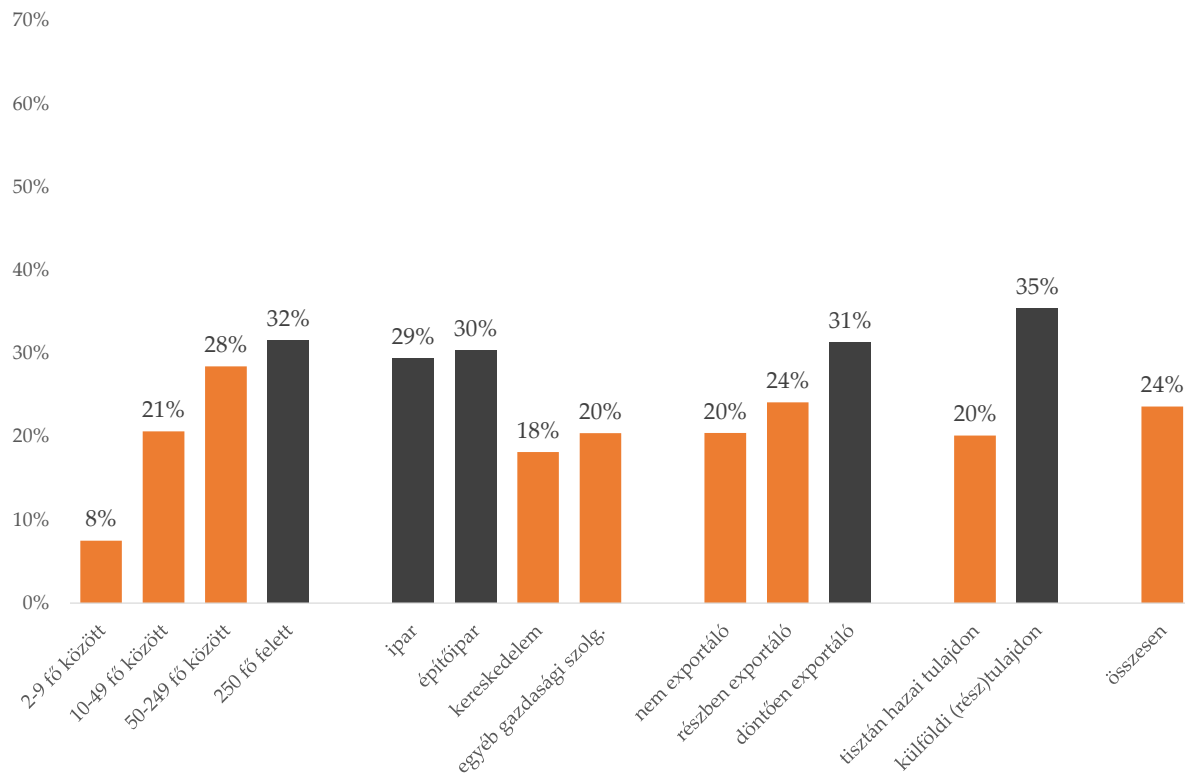
11. ábra: Elbocsátásban érintett cégek aránya 2020. március 1. és április között, vállalati kategóriák szerint, százalék, N_{legalább 2 főt foglalkoztató vállalkozások}=1913

Forrás: GVI 2020

A létszámfelvétel szempontjából leginkább érintett cégek szintén a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek (35 százalék), a 250 fő feletti nagyvállalatok (32 százalék), a döntően exportáló cégek (31 százalék), illetve az építőipari (30 százalék) és az ipari (29 százalék) vállalkozások. A vizsgált időszakban legkisebb arányban a 2–9 fős vállalkozások (8 százalék), illetve a kereskedelmi cégek (18 százalék) körében fordult elő létszámbővítés.

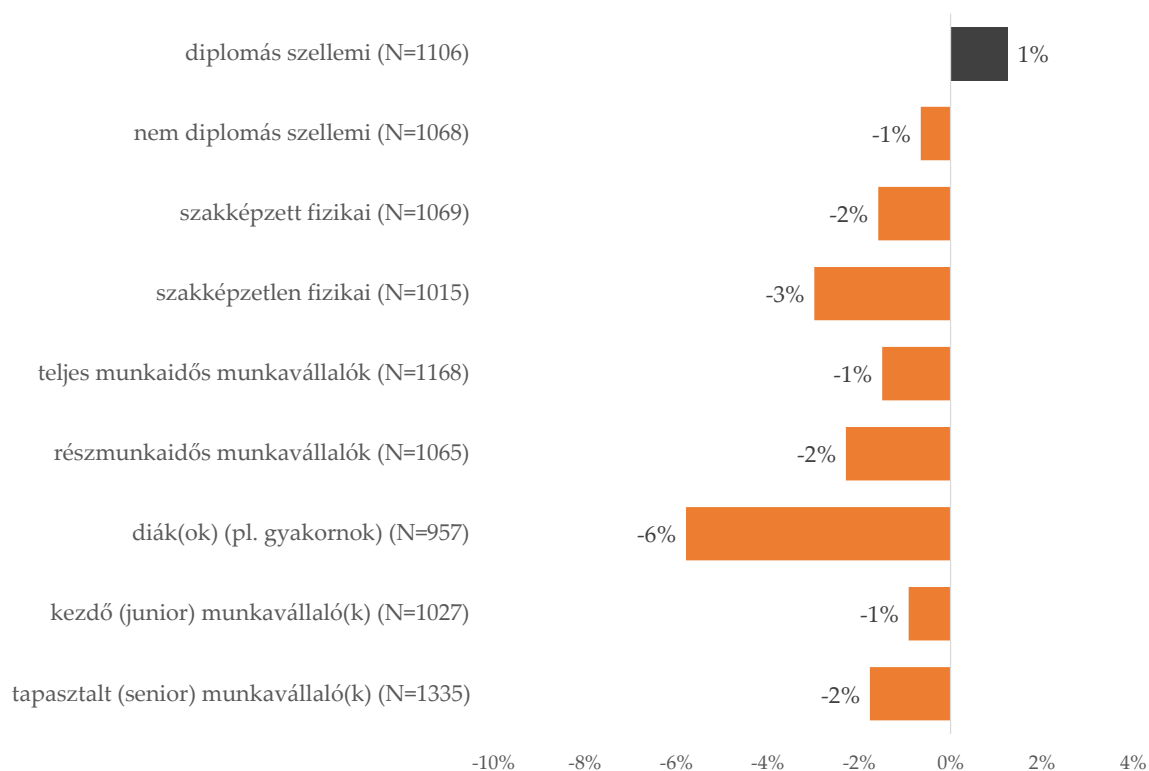
12. ábra: Létszámfelvételben érintett cégek aránya 2020. március 1. és április között, vállalati kategóriák szerint, százalék, N^{legalább 2 főt foglalkoztató vállalkozások=1799}

Forrás: GVI 2020

Az egyes foglalkoztatási kategóriákra vonatkozóan – amennyiben egyaránt rendelkezésre állt az adatfelvétel idején aktuális létszám, valamint a március 1. és az adatfelvétel időpontja között elbocsátottak, illetve felvettek létszáma – meghatároztuk a március 1-jei kiinduló létszámot, mint a járványhelyzetet megelőző állapotot. Ezt követően kategóriánként összevetettük a március 1-jei, illetve az adatfelvétel idején esedékes létszámadatokat a vizsgált vállalatok körében. A foglalkoztatott összlétszám egyetlen kategória kivételével (diplomás szellemi munkakörök, ahol 1 százalékos létszámbővülés történt) rendre alacsonyabb volt összességében 2020. áprilisában március 1-jéhez viszonyítva a vizsgált vállalatok esetén. Legnagyobb mértékben a gyakornoki létszám esett vissza az áttekintett időszak folyamán (6 százalékkal), a szakképzetlen fizikai munkakörökben foglalkoztatottak létszáma 3 százalékkal csökkent, a szakképzett fizikai munkakörökben foglalkoztatottak, a részmunkaidős munkavállalók, valamint a tapasztalt (senior) munkavállalók összesített létszáma egyaránt 2 százalékkal csökkent a koronavírus-járvány vizsgált időszaka folyamán.

13. ábra: Munkavállalói kategóriánként összesített létszámok változása 2020. március 1. és április között a legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások körében, százalék

Forrás: GVI 2020

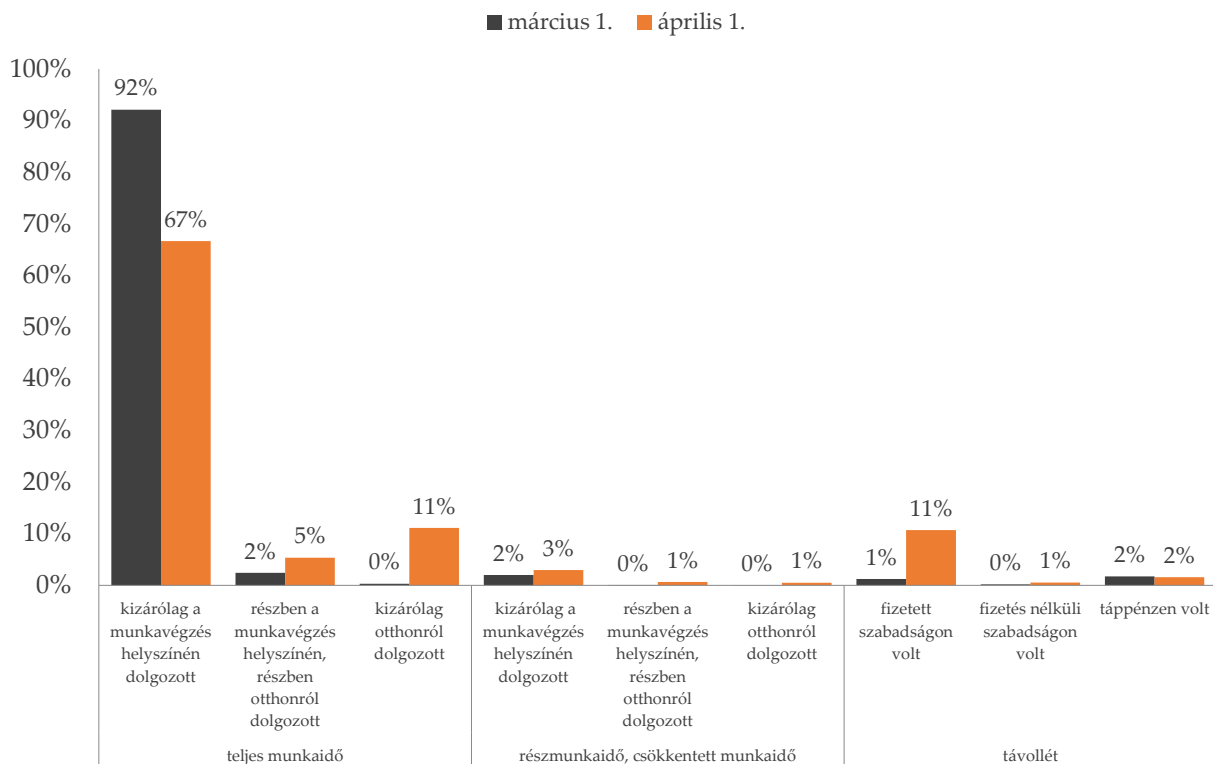
A munkaszervezés átalakulása március 1. és április 1. között

A válaszadókat arra is megkértük, hogy két időpontra (március 1. és április 1.) vonatkozóan sorolják be, hogy aktuálisan milyen munkaszervezési formában dolgoznak munkatársaik, esetleg szabadságukat töltik-e, vagy táppénz-ellátásban részesülnek. A fejezetben ismertetett adatok szintén a legalább 2 főt foglalkoztató vállalkozásokra vonatkoznak.

Elemzésünk során azon vállalkozásokat tudtuk figyelembe venni, amelyek legalább egy kategóriára vonatkozóan megadták a munkatársaik közül érintett létszámot, ezekre a cégekre vonatkozóan az adathiányos kategóriákat 0 értékűnek tekintettük (azaz úgy számoltunk, ezekbe a kategóriákba az adott cégnél nem tartozik munkatárs). Az adatpótlást követően meghatároztuk mind a március 1-jére, mind az április 1-jére vonatkozó összesített létszámot a kategóriánként megadott esetszámok összegzésével, majd ezeket összevetettük az adatfelvétel idejére vonatkozóan megadott aktuális vállalati létszámmal. Azokat a cégeket, amelyek 2–9 fős kategória esetén 10 főnél, 10–49 fős kategória esetén 20 főnél, 50–249 fős kategória esetén 50 főnél, 250 fő feletti kategória esetén pedig 100 főnél nagyobb eltérést mutattak az adatfelvétel idején esedékes összlétszám, illetve a március 1-i és az április 1-i létszám vonatkozásában, az elemzés során nem vettük figyelembe.

Március 1-jén a hazai vállalkozásoknál foglalkoztatott munkavállalók döntő többsége (92 százalék) teljes munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén, a cég telephelyén látta el feladatait. A koronavírus-járvány következtében bevezetett kijárási korlátozásokkal összefüggésben ez az arány április 1-jére 67 százalékra csökkent. A két időpont között számottevően, 10 százalékponttal növekedett azon munkavállalók aránya, akik teljes munkaidőben kizárólag otthonról dolgoztak (április 1-jén 11 százalékos arány), illetve akik fizetett szabadságon voltak (április 1-jén szintén 11 százalékos arány). Emellett a részben távmunkában, teljes munkaidőben dolgozók március 1-i 2 százalékos aránya 5 százalékra emelkedett április 1-jére.

14. ábra: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, százalék, N_{március}=1706, N_{április}=1559

Forrás: GVI 2020

Létszámkategóriánként vizsgálva a különböző munkaformákban dolgozó munkavállalók megoszlását, az a tendencia rajzolódik ki, hogy a vállalatméret csökkenésével párhuzamosan egyre nagyobb arányban fordulnak elő alternatív munkaszervezési formák, a munkahelyen, teljes munkaidőben történő munkavégzés leginkább a nagyvállalatokra jellemző. Ez a különbség mindkét vizsgált időpontban érvényesül, ugyanakkor a járvány hatására bevezetett intézkedésekkel párhuzamosan a nagyobb cégek is jelentősen átszervezték a munkavégzést és megjelent náluk nagyobb arányban a távmunka, illetve további alternatív munkaszervezési formák.

Ágazatok szerint március 1-jén nem mutatkozott számottevő különbség a munkavállalók munkaszervezési formák közötti megoszlása tekintetében. Az április 1-jére vonatkozó adatokból viszont kitűnik, hogy szektoronként ebben a tekintetben is jelentősen eltérő hatásokat eredményeztek a koronavírus-járvány megakadályozására bevezetett intézkedések. A teljes munkaidőben, a cég telephelyén történő foglalkoztatás április 1-jére jelentősen nagyobb mértékben esett vissza az egyéb szolgáltatások (60 százalék), illetve a kereskedelem (63 százalék) területén működő vállalkozások alkalmazottainak körében, mint az ipari (71 százalék) és az építőipari (79 százalék) foglalkoztatottak körében. Ezzel párhuzamosan a teljes munkaidejű távmunka jóval magasabb arányban jelent meg a szolgáltatások (22 százalék) területén, mint a kereskedelemben (8 százalék), az iparban (6 százalék) és az építőiparban (4 százalék). A csökkentett munkaidőben, telephelyen történő munkavégzés kiemelkedően legmagasabb arányban (14 százalék) a kereskedelemben volt jellemző április 1-jén, a többi ágazatban ez az arány rendre 10 százalék alatt maradt. Természetesen ezek a hatások a végzett tevékenységek szektoronkénti eltérő jellegzetességeivel is összefüggenek. Érdeemes még megemlíteni, hogy április elején az építőipar kivételével jelentősen megemelkedett az éppen fizetett szabadságon lévő munkavállalók aránya: az iparban 13 százalékos, a szolgáltatások területén 9 százalékos, a kereskedelemben pedig 8 százalékos volt, szemben a március 1-i 1–2 százalékos aránnyal.

5. táblázat: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, létszámkategóriánként, százalék

		teljes munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén dolgozott	teljes munkaidőben, részben a munkavégzés helyszínén, részben otthonról dolgozott	teljes munkaidőben, kizárólag otthonról dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, részben a munkavégzés helyszínén, részben otthonról dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, kizárólag otthonról dolgozott	fizetett szabadságon volt	fizetés nélküli szabadságon volt	táppénzen volt	összesen
2-9 fő között	március 1. (N=919)	65%	9%	2%	13%	2%	2%	4%	1%	2%	100%
	április 1. (N=823)	49%	9%	7%	15%	4%	4%	5%	4%	3%	100%
10-49 fő között	március 1. (N=529)	82%	3%	1%	7%	0%	0%	4%	0%	2%	100%
	április 1. (N=509)	62%	7%	5%	14%	1%	1%	6%	2%	2%	100%
50-249 fő között	március 1. (N=178)	87%	3%	0%	5%	0%	0%	3%	0%	2%	100%
	április 1. (N=160)	69%	5%	7%	6%	1%	1%	8%	1%	2%	100%
250 fő felett	március 1. (N=80)	93%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	2%	100%
	április 1. (N=67)	67%	5%	12%	2%	1%	0%	11%	0%	1%	100%

Forrás: GVI 2020

6. táblázat: A legalább 2 főt foglalkoztató hazai vállalkozások munkatársainak megoszlása munkaszervezési formák szerint 2020. március 1-jén és április 1-jén, ágazatonként, százalék

		teljes munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén dolgozott	teljes munkaidőben, részben a munkavégzés helyszínén, részben otthonról dolgozott	teljes munkaidőben, kizárólag otthonról dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, kizárólag a munkavégzés helyszínén dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, részben a munkavégzés helyszínén, részben otthonról dolgozott	rész/csökkentett munkaidőben, kizárólag otthonról dolgozott	fizetett szabadságon volt	fizetés nélküli szabadságon volt	táppénzen volt	összesen
egyéb szolgáltatás	március 1. (N=733)	90%	4%	0%	2%	0%	0%	2%	0%	1%	100%
	április 1. (N=647)	60%	4%	22%	2%	1%	1%	9%	1%	1%	100%
kereskedelem	március 1. (N=342)	93%	1%	0%	3%	0%	0%	1%	0%	1%	100%
	április 1. (N=313)	63%	3%	8%	14%	2%	0%	8%	1%	1%	100%
építőipar	március 1. (N=266)	88%	5%	0%	3%	0%	0%	1%	0%	1%	100%
	április 1. (N=256)	79%	7%	4%	6%	1%	1%	1%	1%	1%	100%
ipar	március 1. (N=348)	93%	2%	0%	2%	0%	0%	1%	0%	2%	100%
	április 1. (N=326)	71%	7%	6%	2%	0%	0%	13%	0%	2%	100%

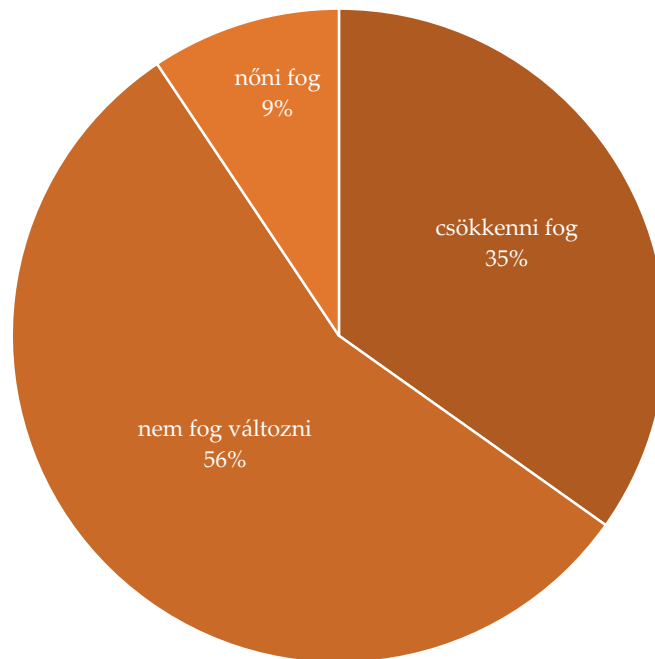
Forrás: GVI 2020

Létszámvárakozások 2020-ra vonatkozóan

Vizsgálatunk során kitértünk arra is, hogy 2020 folyamán mire számítanak a vállalatvezetők, hogyan fog alakulni cégük létszáma. Az alfejezetben ismét a teljes mintára vonatkozóan közöljük adatainkat.

A megkérdezett vállalkozások 35 százaléka úgy ítélte meg, az év folyamán 2019 azonos időszakához viszonyítva csökkenni fog munkatársai létszáma, 56 százalék az adatfelvétel idején nem számított létszámváltozásra a következő fél év során, míg 9 százalék úgy gondolta, a cég létszáma növekedni fog.

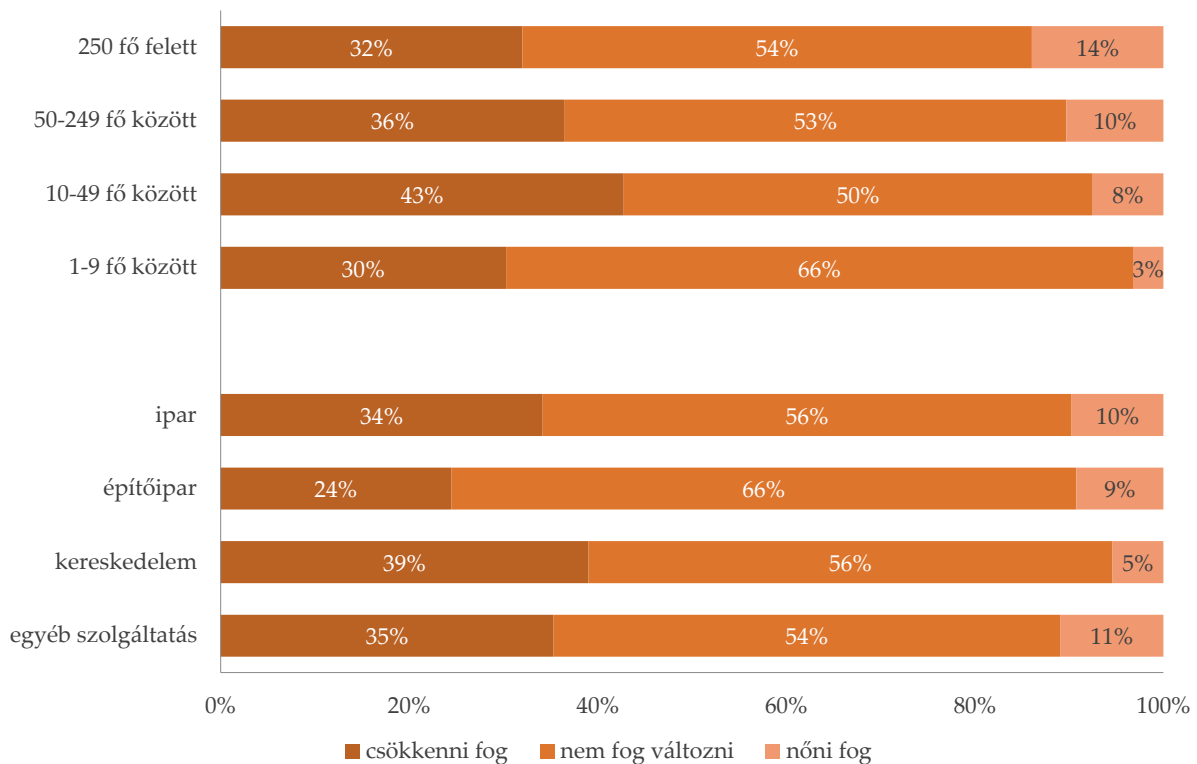
15. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a hazai vállalatok körében, százalék, N=2483

Forrás: GVI 2020

A vállalatméret növekedésével egyre nagyobb azon cégek aránya, amelyek létszámbővülésre számítanak (10 fő alatt: 3 százalék, 250 fő felett: 14 százalék), létszámcsökkenésre viszont legmagasabb arányban a 10–49 főt foglalkoztató vállalkozások (43 százalék) számítanak. Ágazatok szerint kisebb különbségek rajzolódnak ki: létszámcsökkenést legalacsonyabb arányban (24 százalék) az építőipari cégek várják, míg létszámbővülésre legkevésbé a kereskedelem területén számítanak a cégvezetők (5 százalék). Az exporttevékenység és a tulajdonszerkezet szerint nem tapasztalhatóak különbségek a létszámvárakozások tekintetében.

16. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a hazai vállalatok körében, létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék, N_{létszám}=2483 N_{ágazat}=2462

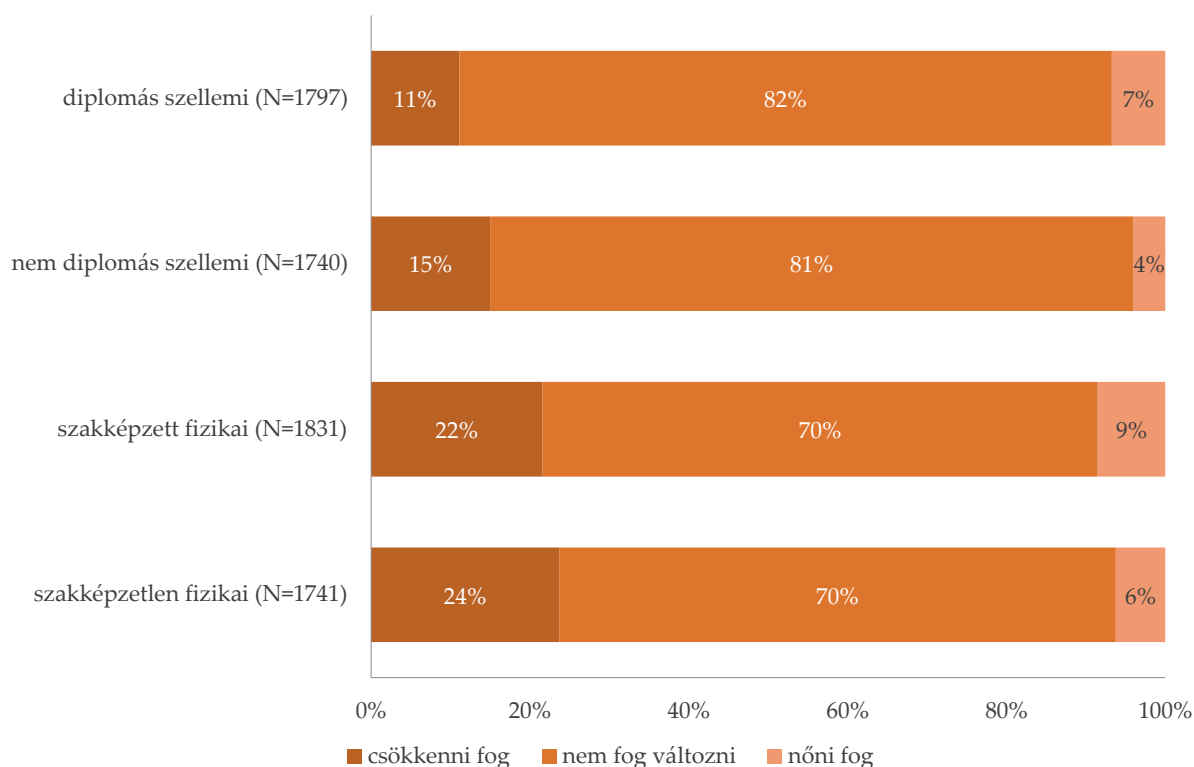

Forrás: GVI 2020

A létszámvárakozásokra külön-külön is rákérdeztünk a munkakör jellege és az igényelt iskolai végzettség kategóriái szerint. Mivel erre a kérdésre lényegesen kevesebb vállalatvezető válaszolt, mint az összesített létszámvárakozásokra vonatkozóan, a kategóriák összesített átlaga nem hasonlítható össze az általános létszámvárakozások fentebb bemutatott megoszlásával, a kategóriák csupán egymással vehetőek össze.

A növekvő és a csökkenő várakozások egyenlege a diplomás szellemi munkakörök esetében a legpozitívabb: ez esetben a válaszadók 11 százaléka számít a foglalkoztatotti létszám visszaesésére és 7 százaléka annak emelkedésére saját cégénél. A nem diplomás szellemi munkakörben foglalkoztatottak esetében létszám bővülésre 4 százalék számít, csökkenésre pedig 15 százalék. Ugyanezek az arányok a szakképzett fizikai munkakörök esetében 9 százalék, illetve 22 százalék, a szakképzetlen fizikai munkavállalókra vonatkozóan pedig 6 százalék, illetve 24 százalék. A növekvő és a csökkenő várakozások egyenlege tehát utóbbi esetben a legnegatívabb. Kitűnik az is, hogy a szellemi munkakörök esetén több mint 10 százalékponttal magasabb arányban (81–82 százalék) számítanak a vállalatvezetők a munkavállalói létszám stagnálására, mint a fizikai foglalkoztatottak létszáma esetén (70 százalék mindkét kategóriára vonatkozóan).

17. ábra: 2020-ra vonatkozó létszámvárakozások a munkakör jellege és a szükséges iskolai végzettség kategóriái szerint a hazai vállalatok körében, százalék

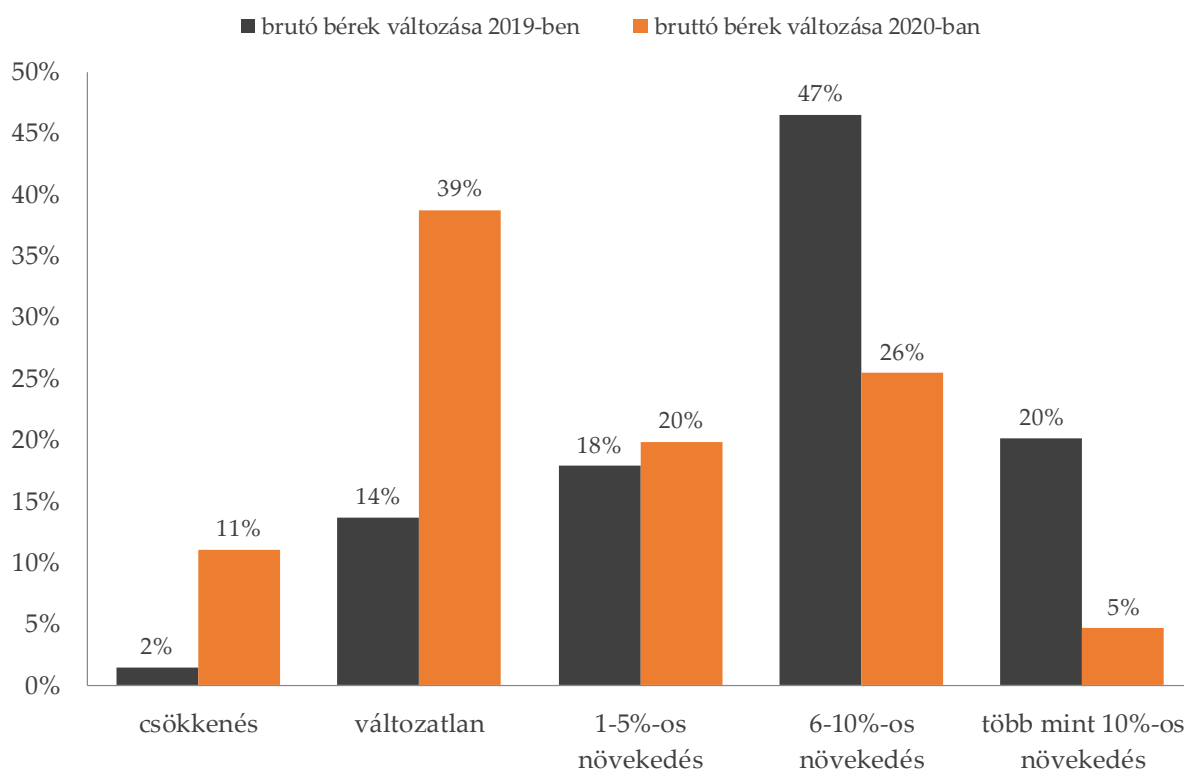

Forrás: GVI 2020

Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban

Vizsgálatunkban arról is megkérdeztük a vállalkozókat, hány százalékkal változtak cégüknél a bruttó bérek 2019-ben, és várhatóan milyen mértékben változnak 2020-ban. Jól látható, hogy az idei évben a vállalkozások jelentősen kisebb arányban tervezik emelni a bruttó béreket (51 százalék), mint 2019-ben (85 százalék), ráadásul a béremelés várható mértéke is csökkent: csak az infláció mértékével közel azonos, 1–5 százalékos béremelkedés ért el a tavalyihoz hasonló arányt a vizsgált cégek körében (18, illetve 20 százalék). 2019-ben a vállalkozások mindössze 2 százalékánál csökkentek a bérek, ez az arány 2020-ban már várhatóan 11 százalék lesz az áprilisi adatok alapján, és míg tavaly a cégeknek a legnagyobb részét (47 százalék) azok tették ki, akik 6–10 százalékkal növelték a béreket, addig idén már a bérek befagyasztása a leggyakoribb stratégia (39 százalék).

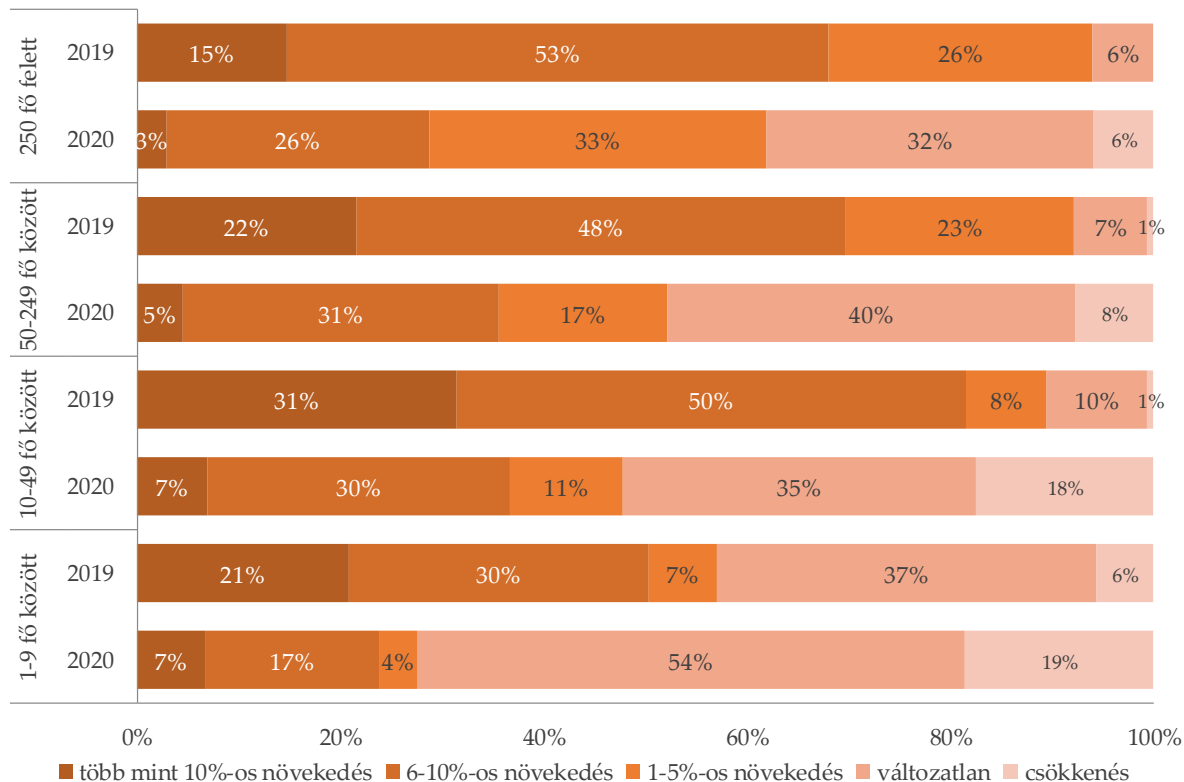
18. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban, százalék, N₂₀₁₉=2698, N₂₀₂₀=2606

Forrás: GVI 2020

Létszámkategória szerinti bontásban megfigyelhető, hogy a vállalatméret csökkenésével párhuzamosan nő azoknak a cégeknek az aránya, melyek 2020-ban a bérek csökkentésére (6 százalékról 19 százalékra) vagy befagyasztására (32 százalékról 54 százalékra) kényszerülnek. Mind tavalý, mind az idei évben a 250 fõ feletti nagyvállalatok fejlesztették a béreket legnagyobb arányban (2019-ben 94 százalékuk, 2020-ban 62 százalékuk), ugyanakkor 10 százalékosnál nagyobb mértékû emelést mindkét évben legritkábban a nagyvállalatok hajtottak végre (15, illetve 3 százalékuk).

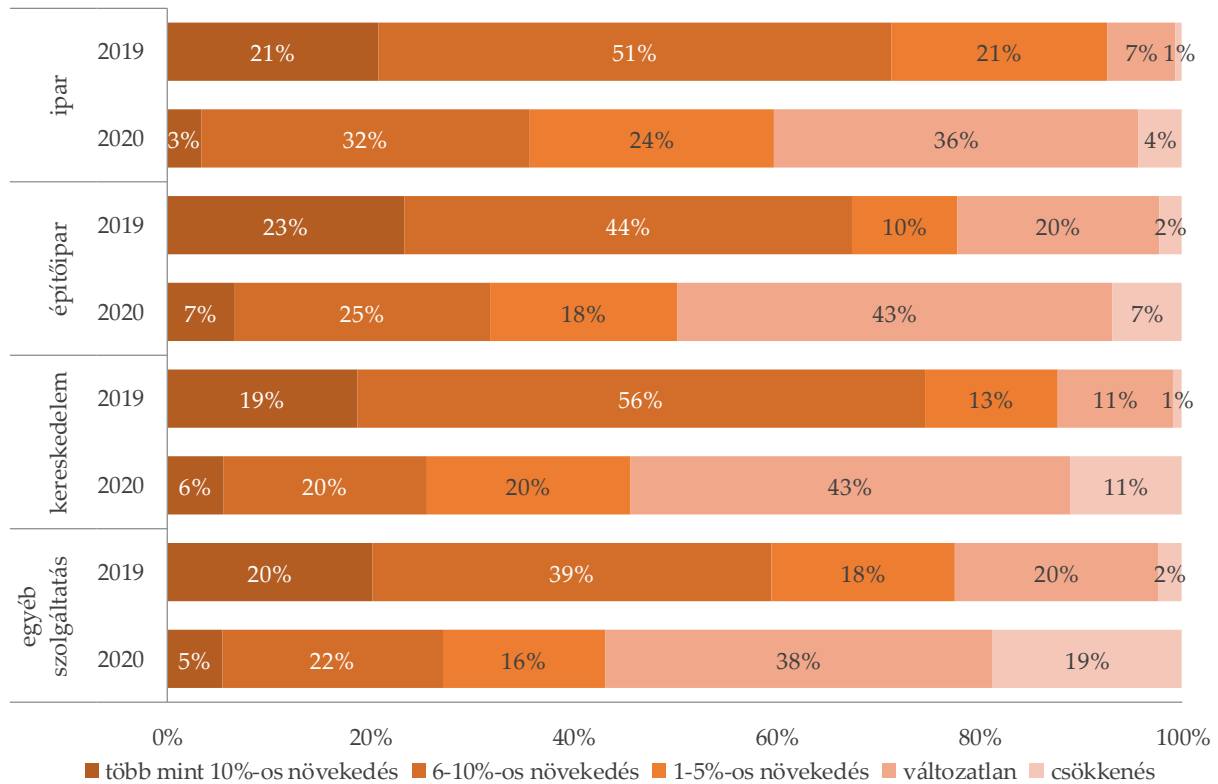
19. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban létszámkategóriánként, százalék, N₂₀₁₉=2698, N₂₀₂₀=2606

Forrás: GVI 2020

A gazdasági ágazatokat vizsgálva látható, hogy az egyéb szolgáltatás területén működő cégek kiemelkedően magas arányban csökkentik a béreket 2020-ban (19 százalék), további több mint egyharmaduk (38 százalék) pedig a bérek befagyasztása mellett döntött. A 2019-es évhez képest a kereskedelemben könyvelhették el a legnagyobb negatív irányú változást, hiszen míg tavaly a vállalkozások 88 százaléka emelt a béreken (több mint felük 6–10 százalékkal), addig idén már csak a 46 százaléka (egyaránt egy-egy ötödük 1–5 százalékkal és 6–10 százalékkal) tervezi ezt. Az építőiparban a vállalkozások fele, az iparban pedig a cégek több mint fele (59 százalék) tud 2020-ban bért emelni áprilisi várakozásaik szerint.

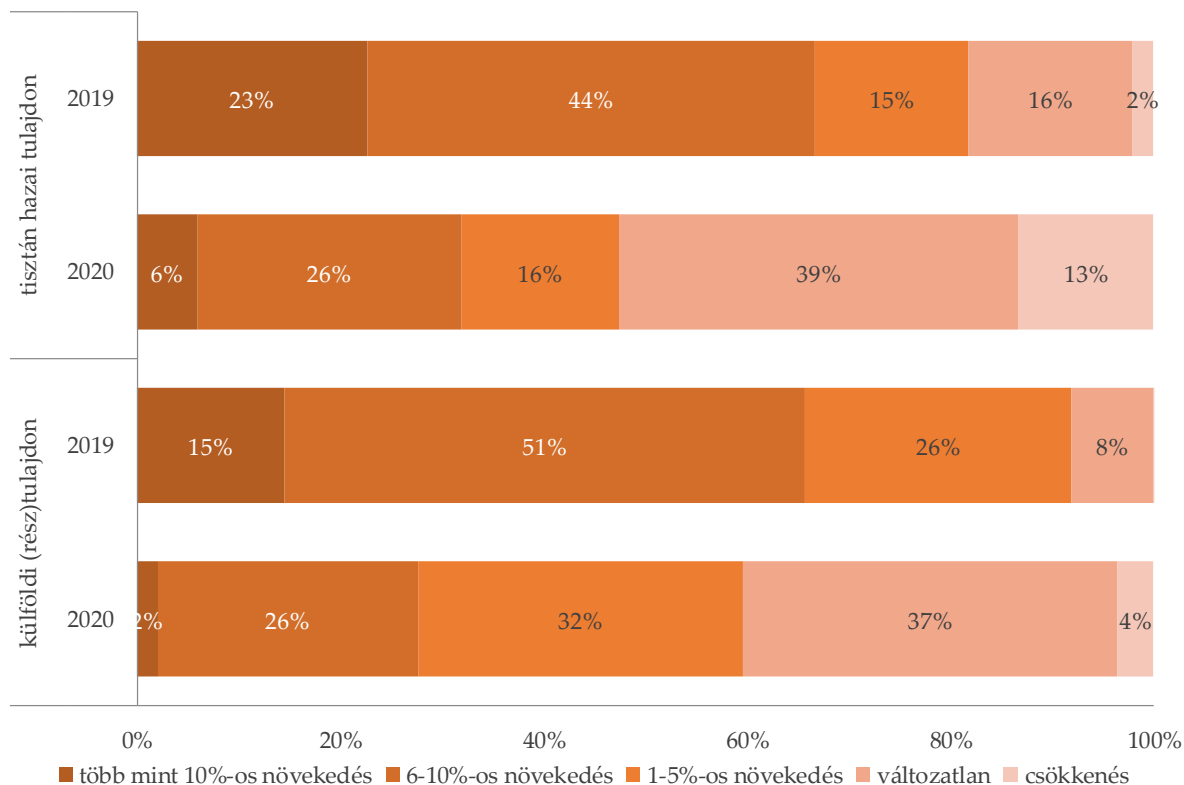
20. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban ágazonként, százalék, N₂₀₁₉=2675, N₂₀₂₀=2583

Forrás: GVI 2020

Tulajdonszerkezet szerint a tisztán hazai tulajdonú vállalkozások idén nagyobb arányban csökkentik (13 százalék) vagy fagyasztyják be (39 százalék) a béreket, mint a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek (4 és 37 százalék), ugyanakkor 10 százalékosnál nagyobb mértékű emelést is előbbiek hajtottak végre nagyobb arányban 2019-ben (23 százalék, illetve 15 százalék) és 2020-ban (6 százalék, illetve 2 százalék) egyaránt.

21. ábra: Bruttó bérek változása 2019-ben és 2020-ban tulajdonszerkezet szerint, százalék,
N₂₀₁₉=2650, N₂₀₂₀=2560

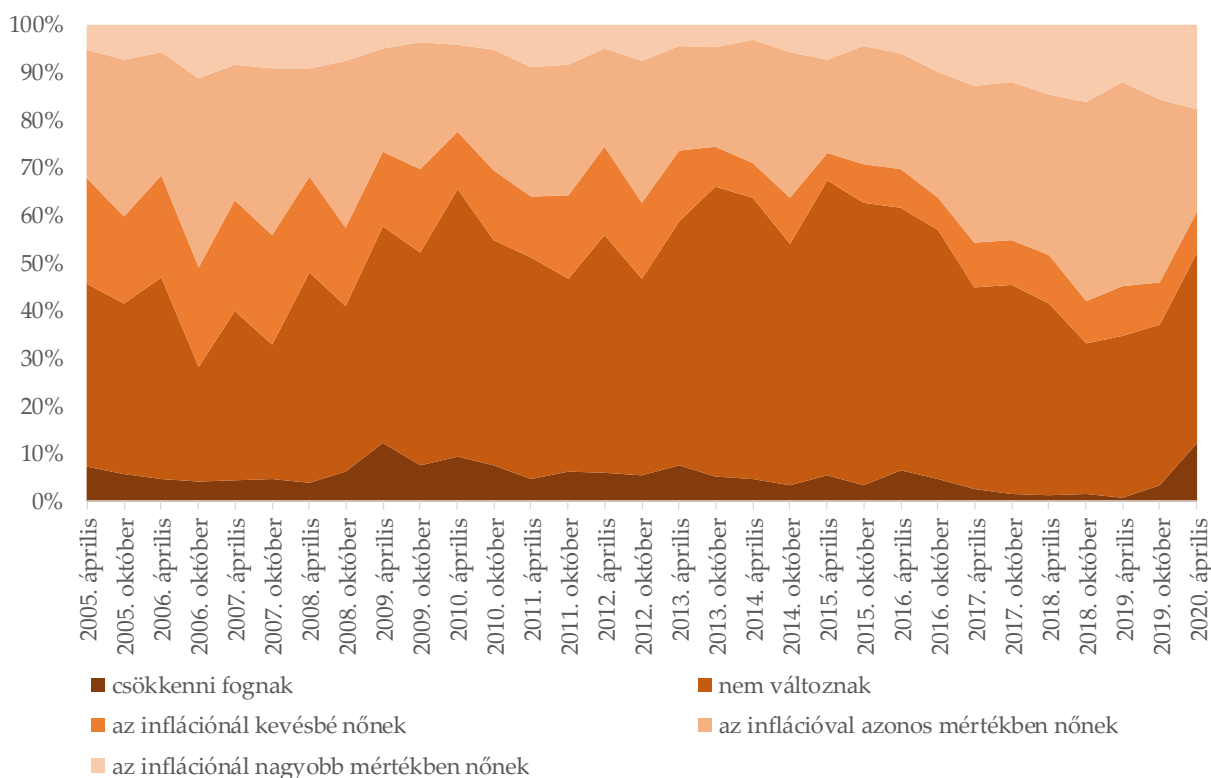
Forrás: GVI 2020

Belföldi értékesítési árak és exportárak várható alakulása a következő félévben

A GVI féléves konjunktúrakutatásának több évtizede állandó eleme a hazai vállalkozók belföldi és külföldi értékesítési árak várható alakulásával kapcsolatos percepcióinak a felmérése. Idősoros elemzésünkben ezúttal a 2005-ös évet választottuk kiindulópontnak, hiszen így lehetőségünk adódik összevetni a koronavírus-járvány áprilisig tapasztalható hatását a 2008-as gazdasági világválság jellemző tendenciáival.

2020 áprilisában a válaszadók 12 százaléka vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a belföldi értékesítési árak a következő félévben – arányuk legutóbb 2009 áprilisában, a gazdasági világválság kitörését követően volt ilyen magas. Emellett mindösszesen a válaszadók 48 százaléka gondolta úgy, hogy nőni fognak az árak, legutóbb 2016 októberében volt ennél alacsonyabb az áremelkedést várók aránya (44 százalék). A tendencia ugyanakkor nem csupán a koronavírus-járványnak tudható be, hiszen 2018 októberétől kis mértékben, de folyamatosan nőtt azoknak az aránya, akik nem vártak árnövekedést (34 százalék, 35 százalék, 37 százalék, 52 százalék).

22. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2020. április között, százalék

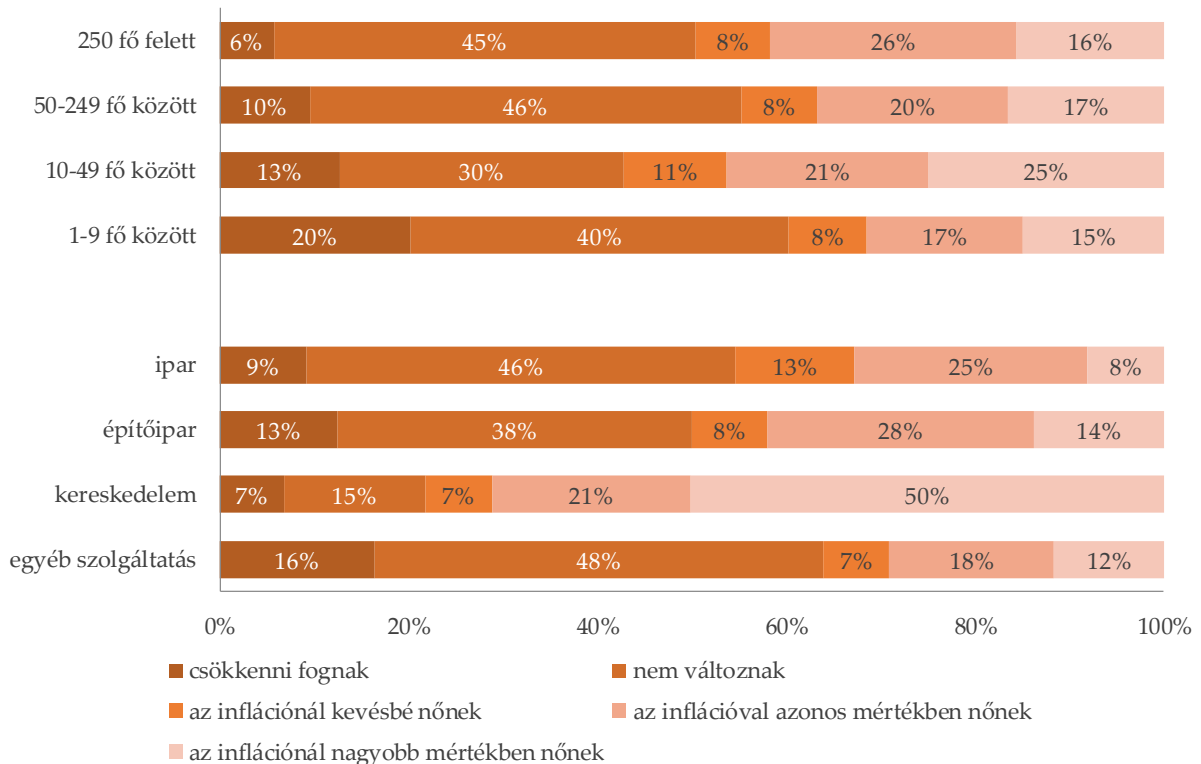

Megjegyzés: 2005. április: N=1753, 2005. október: N=1196, 2006. április: N=1311, 2006. október: N=1251, 2007. április: N=1374, 2007. október: N=1184, 2008. április: N=1084, 2008. október: N=1379, 2009. április: N=1368, 2009. október: N=1315, 2010. április: N=1582, 2010. október: N=1788, 2011. április: N=1743, 2011. október: N=1853, 2012. április: N=2464, 2012. október: N=3082, 2013. április: N=3383, 2013. október: N=3396, 2014. április: N=2518, 2014. október: N=2751, 2015. április: N=3246, 2015. október: N=3268, 2016. április: N=2884, 2016. október: N=2620, 2017. április: N=3028, 2017. október: N=2825, 2018. április: N=3011, 2018. október: N=2644, 2019. április: N=2651, 2019. október: N=2083, 2020. április: N=2457

Forrás: GVI 2020

A 2020. áprilisi adatokat létszámkategóriánként és ágazatonként is megvizsgáltuk. Jól látható, hogy árcsökkenéssel legnagyobb arányban az 1–9 fős kisvállalkozások (20 százalék) és az egyéb szolgáltatás területén működő cégek (16 százalék) számolnak, ugyanakkor figyelemreméltó, hogy a kereskedelmi vállalkozások fele úgy vélekedett, hogy az inflációnál nagyobb mértékben fognak emelkedni az árak a következő fél évben.

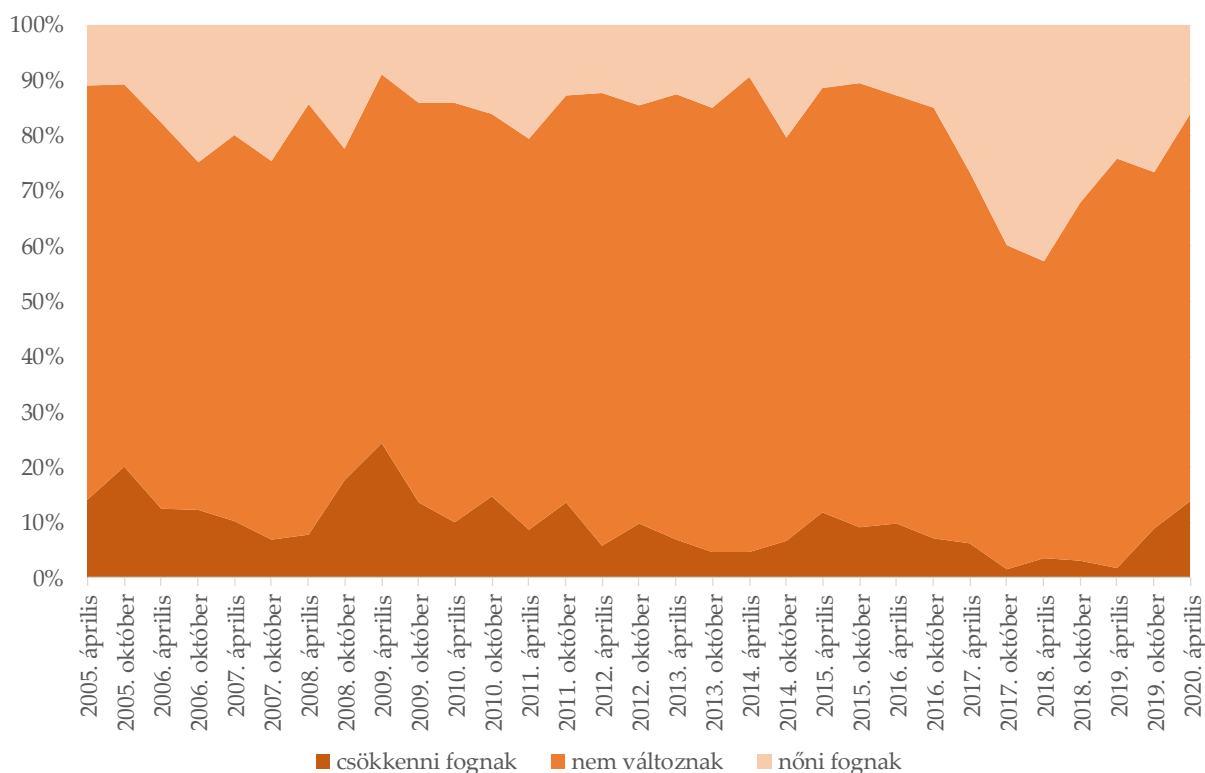
23. ábra: A hazai vállalkozások percepciója a belföldi értékesítési árak következő félévben várható alakulásáról 2020 áprilisában létszámkategóriánként és ágazatonként, százalék,
N_{létszám}=2457, N_{ágazat}=2437

Forrás: GVI 2020

Az exporttevékenységet végző vállalkozások körében a konjunktúravizsgálat keretében rendszeresen érdeklődünk a cégek exportárakkal kapcsolatos várakozásairól is. 2020 áprilisában a válaszadók 14 százaléka vélekedett úgy, hogy csökkenni fognak a külföldi értékesítési árak (exportárak) a következő félévben – arányuk legutóbb 2011 októberében volt ilyen magas. Emellett mindösszesen a válaszadók 16 százaléka ítélte meg úgy, hogy nőni fognak az árak, legutóbb 2016 októberében voltak ennél alacsonyabb az exportárak növekedésére számító vállalkozások aránya (15 százalék). A tendencia ugyanakkor az exportárak esetében sem kizárólag a koronavírus-járványnak tudható be, hiszen 2018 áprilisa óta növekedett azoknak az aránya, akik a külpiaci értékesítési árak csökkenését vagy stagnálását várták (58 százalék, 68 százalék, 76 százalék, 74 százalék, 84 százalék).

24. ábra: Az exporttevékenységet folytató hazai vállalkozások percepciója a külföldi értékesítési árak (exportárak) következő félévben várható alakulásáról 2005. április és 2020. április között, százalék

Megjegyzés: 2005. április: N=352, 2005. október: N=265, 2006. április: N=340, 2006. október: N=305, 2007. április: N=309, 2007. október: N=269, 2008. április: N=322, 2008. október: N=382, 2009. április: N=398, 2009. október: N=321, 2010. április: N=394, 2010. október: N=466, 2011. április: N=444, 2011. október: N=479, 2012. április: N=725, 2012. október: N=710, 2013. április: N=810, 2013. október: N=755, 2014. április: N=702, 2014. október: N=753, 2015. április: N=638, 2015. október: N=803, 2016. április: N=674, 2016. október: N=571, 2017. április: N=574, 2017. október: N=636, 2018. április: N=613, 2018. október: N=585, 2019. április: N=513, 2019. október: N=566, 2020. április: N=495

Forrás: GVI 2020